

مقاله پژوهشی: تحلیل لایه‌ای چالش‌های دستیابی جمهوری اسلامی ایران به

نظم مطلوب در غرب آسیا

جعفر نقدی^۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۱۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۰۹

چکیده

نظم به معنای ترتیبات اداره امور در تعاملات گروهی از کنشگران است که شامل قواعد بنیادین، اصول و نهادهاست. چگونگی طراحی، فروپاشی و معماری مجدد نظم، کلیدی‌ترین مسئله روابط بین‌الملل می‌باشد. گوهر آنارشیک روابط بین‌الملل که مبتنی بر اصل خودیاری است، کنش‌گران را وامی‌دارد تا حداکثرسازی منافع خود را در نظم‌سازی در پیش بگیرند، اما این موضوع کنش‌گران را با چالش‌های جدیدی مواجه می‌سازد. ج.ا.ایران از جمله کنشگرانی است که تلاش دارد نظم مطلوب خود را در غرب آسیا ایجاد کند؛ هرچند با چالش‌های فراوانی روبه‌رو است. این تحقیق به دنبال شناسایی چالش‌های دستیابی ج.ا.ایران به نظم مطلوب در غرب آسیا است. به این منظور، از چارچوب «تحلیل لایه‌ای علت‌ها» استفاده شد که مبتنی بر ماهیت چالش‌ها، در لایه‌های چهارگانه لیتانی، نظام‌مند، گفتمانی و اسطوره‌ای تقسیم‌بندی شدند. روش تحقیق، آمیخته (کیفی و کمی) است که از طریق مطالعه کتابخانه‌ای و استفاده از پنل خبرگی، معرف‌های مورد نظر در مورد چالش‌ها در هر چهار لایه مورد شناسایی قرار گرفت و از طریق پرسشنامه میزان اهمیت آنها در هر لایه مشخص شد. برای تکمیل پرسشنامه یک جامعه‌آماري ۲۵ نفره که به‌صورت هدفمند انتخاب شده بودند، به سؤالات پاسخ دادند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد از ۱۱۱ معرف شناسایی شده، ۴۴ معرف در لایه لیتانی، ۳۹ معرف در لایه نظام‌مند، ۱۱ معرف در لایه گفتمانی و ۱۷ معرف در لایه اسطوره‌ای قرار دارند. همچنین لایه گفتمانی با ۴/۸۰٪، بالاترین میانگین پاسخ‌دهندگان در آزمون فریدمن را به خود اختصاص داد. اولویت معرف‌ها نشان می‌دهد معرف «نقش پررنگ نهادها و سازمان‌های نظامی و امنیتی فرمانطقه‌ای چون ناتو در معادلات منطقه‌ای» در لایه لیتانی، معرف «فقدان نظام امنیت دسته‌جمعی بومی» در لایه نظام‌مند، معرف «تعارضات گفتمانی اسلام سیاسی انقلابی، اسلام سلفی و اسلام اخوانی در مورد نوع و ماهیت نظم منطقه‌ای» در لایه گفتمانی و معرف «حاکم بودن اسطوره خیر و شر بر فرهنگ راهبردی دولت‌های منطقه» مهم‌ترین چالش‌های دستیابی ج.ا.ایران به نظم مطلوب در غرب آسیا می‌باشند.

کلیدواژه‌ها: چالش، ج.ا.ایران، نظم منطقه‌ای مطلوب، غرب آسیا، تحلیل لایه‌ای علت‌ها.

۱. مقدمه

غرب آسیا از جمله مناطق شکننده به لحاظ امنیتی و آنارشیک به لحاظ ساختاری است که دستیابی به صلح پایدار در آن امری غامض و سخت است. هر چند رگه‌هایی از منطقه‌گرایی معطوف به همگرایی در برخی برهه‌های تاریخی در این منطقه مشاهده می‌شود، اما هیچ‌گاه نمی‌توان آن را پایدار و همیشگی تلقی کرد؛ وضعیتی که «الکس بلامی»^۱ از آن در غرب آسیا با عنوان «همگرایی متوقف شده» نام می‌برد (بلامی، ۱۳۸۶: ۲۳۰). اگر بخواهیم برخی ویژگی‌های این منطقه را برشمردیم عبارتند از:

- (۱) پویایی منازعات تاریخی،
- (۲) تبدیل رقابت تسلیحاتی از حالت خاموش به فعال،
- (۳) حضور نیروهای خارجی به‌عنوان عنصر مداخله‌گر در امنیت منطقه‌ای،
- (۴) تداوم خشونت‌های فرامرزی،
- (۵) فقدان نظام امنیت دسته‌جمعی،
- (۶) احساس دائمی از جنگی قریب‌الوقوع،
- (۷) بقامحوری در امنیت،
- (۸) وجود معمای امنیتی دائمی،
- (۹) فقدان تهدید مشترک خارجی،
- (۱۰) عدم وجود اعتماد متقابل،
- (۱۱) فقدان هویت مشترک (نقدی، ۱۴۰۱: ۳۰).

این ویژگی‌ها نشان می‌دهد رویارویی و تقابل به‌جای همکاری؛ بازدارندگی به‌جای اعتماد و اطمینان؛ پنهان‌کاری به‌جای شفافیت؛ یکجانبه‌گرایی به‌جای وابستگی متقابل نیز عنصر تعیین‌کننده روابط بازیگران است (ماه‌پیشانیان، ۱۳۹۳: ۶۵-۵۵).

ج.ا.ایران همانند دیگر بازیگران منطقه غرب آسیا، درصدد دستیابی به منافع و اهداف حداکثری خود در این منطقه است و این موضوع از رهگذر تثبیت و نهادینه شدن نظم مطلوب و مورد نظر خود قابل تحقق است. لذا مسئله اصلی محقق این است که با توجه به شکاف و تعارض عمیق میان داشته‌ها (وضع موجود) و خواسته‌های (وضع مطلوب) ج.ا.ایران در غرب آسیا از یک سو و پیچیدگی، تنوع و چندلایه‌بودن تعارضات از سوی دیگر نیازمند شناخت و ادراک مناسب از

چالش‌هایی هستیم که مانع دستیابی ج.ا.ایران به نظم مطلوب می‌شود. باتوجه به این دغدغه، سؤال‌های تحقیق عبارتند از:

- ❖ مهمترین چالش‌های جمهوری اسلامی ایران در رسیدن به نظم مطلوب غرب آسیا در لایه‌های چهارگانه لیتانی، نظام‌مند، گفتمانی و اسطوره‌ای چیست؟
- ❖ چه چالش‌هایی در هریک از لایه‌های چهارگانه، از اهمیت و اولویت بالاتری برخوردار هستند؟

برای پاسخ به این سؤال‌ها از روش تحلیل لایه‌ای استفاده شد که شامل چهار سطح لیتانی یا ظاهری، نظام‌مند یا ساختاری، جهان‌بینی یا گفتمانی و استعاره‌ای یا اسطوره‌ای می‌باشد. تحلیل لایه‌ای نشان می‌دهد که آنچه از آن به عنوان چالش یاد می‌شود نه ظاهر پدیده‌ها و رویدادها که از آن به عنوان عاملیت یاد می‌شود، بلکه دارای وجوه علی در سطوح اجتماعی، گفتمانی و حتی اسطوره‌ای و تاریخی است. این موضوع غامض بودن دستیابی ج.ا.ایران به نظم مطلوب را نشان می‌دهد. نکته حائز اهمیت این است که هرچه از سطح لیتانی به سمت سطوح پایین‌تر حرکت می‌کنیم، چالش‌ها نیز عمیق‌تر، بنیادی‌تر و حل آنها به همان میزان مشکل‌تر است. بنابراین مهم‌ترین اهداف این تحقیق در کنار شناخت چالش‌های دستیابی ج.ا.ایران به نظم مطلوب در غرب آسیا در لایه‌های چهارگانه فوق، شناخت اهمیت و اولویت چالش‌ها در هر یک از لایه‌ها است.

۲. مبانی نظری و پیشینه‌شناسی تحقیق

۲-۱. پیشینه تحقیق

همان‌گونه که در بخش روش تحقیق اشاره خواهد شد، به دلیل استنتاجی بودن معرف‌های مربوط به چالش‌های دستیابی ج.ا.ایران به نظم مطلوب در غرب آسیا از بیش از ۵۵ کتاب و مقاله، پیشینه‌های متعددی در این زمینه وجود داشته و در این تحقیق از آنها استفاده شد که ذکر تمامی آنها در اینجا میسر نیست. اما تحقیقاتی که بیشترین کاربرد را در این تحقیق داشته و با موضوع تحقیق حاضر یعنی نظم مطلوب ج.ا.ایران ارتباط بیشتری دارند در زیر آورده شده است:

«قدسی» در مقاله‌ای با عنوان «نظام ژئوپلیتیکی غرب آسیا و نظم مطلوب منطقه‌ای ایران» (۱۳۹۷) به این پرسش پاسخ داد که ایران به عنوان یکی از کشورها و بازیگران اثرگذار منطقه‌ای، نظم مطلوب خود را در تحقق کدامین شرایط جستجو می‌کند؟ یافته‌های وی نشانگر آن است که منطبق‌ترین الگوی امنیت منطقه‌ای با مطلوبیت‌های ج.ا.ایران، الگوی امنیت مشارکتی بوده و

مهم‌ترین پایه شکل‌دهنده این الگو، تمدن است که می‌تواند از طریق اتخاذ رویکرد نرم‌افزاری به دست آید (قدسی، ۱۳۹۷).

«ایزدی و اکبری» در مقاله‌ای با عنوان «اسلام سیاسی و نظم امنیتی غرب آسیا» (۱۳۹۵) در پی پاسخ به این پرسش اساسی بودند که اسلام سیاسی در تکوین نظم امنیتی منطقه غرب آسیا چه نقشی دارد؟ نگارندگان مقاله با کنکاش در تحولات منطقه بعد از انقلاب‌های ۲۰۱۱م. در چارچوب تحلیل لایه‌ای علت‌ها (شامل لایه لیتانی، لایه اجتماعی، لایه گفتمان و لایه اسطوره) به این نتیجه رسیدند، با توجه به قدرت گفتمان‌سازی و نگاه اسطوره‌ای اسلام‌گرایان به تشکیل حکومت اسلامی و اینکه اسلام، راه‌حل مشکلات مختلف سیاسی و امنیتی منطقه می‌باشد، اسلام سیاسی همچنان نقش مؤثری در معادلات سیاسی-امنیتی منطقه ایفا خواهد کرد (ایزدی و اکبری، ۱۳۹۵).

«ماه‌پیشانیان» در مقاله‌ای با عنوان «الگوسازی برای امنیت منطقه‌ای خلیج فارس با محوریت جمهوری اسلامی ایران» (۱۳۹۰) در پی پاسخ به این پرسش محوری بود که چه نوع الگویی برای امنیت منطقه‌ای با محوریت جمهوری اسلامی ایران پیشنهاد می‌شود؟ نویسنده دستیابی به جامعه امنیتی کثرت‌گرا را به عنوان الگوی مطلوب جمهوری اسلامی ایران برشمرد که دارای ویژگی‌های زیر باشد:

- (۱) انسجام اسلامی،
- (۲) نفی سلطه بیگانگان،
- (۳) دارای دو رکن امت‌محور و دولت‌محور،
- (۴) معتمد در میان اعضا و قدرتمند در منطقه،
- (۵) عدم مداخله در چالش‌های دوجانبه (ماه‌پیشانیان، ۱۳۹۰).

«فلاح‌پیشه» و همکاران در مقاله‌ای با عنوان «الگوهای هویتی غرب آسیا و نظم امنیت منطقه‌ای» (۱۳۹۷) در پی پاسخ به این پرسش اساسی بودند که چگونه رقابت الگوهای نوین هویتی پدید آمده در غرب آسیا به نظم امنیت منطقه‌ای آینده آن شکل خواهد داد؟ یافته‌های مقاله نشان داد حرکت به سمت ایجاد تمدن اسلامی به عنوان بدیلی مناسب برای غلبه بر رقابت‌های مادی و غیرمادی این الگوهای هویتی، شرایط صلح، همگرایی و وحدت امت اسلامی را فراهم کرد و زمینه‌ساز نظم جدید منطقه‌ای در بستر گفتمان فراگیر اسلامی می‌تواند باشد (فلاح‌پیشه و همکاران، ۱۳۹۷).

«هالیدی»^۱ در مقاله‌ای با عنوان «منافع راهبردی و منطقه‌ای ایران» (۲۰۰۶) در پاسخ به این پرسش که ایران دارای چه منافع بلندمدت و راهبردی در منطقه است؟ اشاره می‌کند که ایران از گذشته تاکنون همواره به عنوان قدرت منطقه‌ای مطرح بوده است. اما منافع قدرت‌ها از جمله آمریکا و تقابل‌های صورت‌گرفته مانع تحقق آن شده است. این مقاله تلاش دارد با تحلیل محیط منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران از جمله، افغانستان، پاکستان، دریای خزر و منطقه خلیج فارس، در نهایت اشاره کند که منافع آمریکا در این مناطق و تقابل ایدئولوژی انقلابی از سال ۱۹۷۹ نتوانسته منافع راهبردی منطقه‌ای ایران را محقق سازد (هالیدی، ۲۰۰۶).

تمامی پیشینه‌های ذکر شده، وجوه ایجابی دستیابی به نظم مطلوب منطقه‌ای ج.ا.ایران را مورد بررسی قرار دادند، درحالی‌که تحقیق حاضر تلاش دارد وجه سلبی که مربوط به حوزه چالش‌ها می‌باشد را مورد کنکاش قرار دهد. همچنین تفاوت دیگر، این است که نگاه به نظم مطلوب در این پیشینه‌ها کل‌نگرانه بوده و از ورود لایه‌ای و طبقه‌بندی شده به این موضوع پرهیز شده است، اما تحقیق حاضر تلاش کرده است آن را در قالب یک تحلیل منسجم چندلایه‌ای بررسی و مورد مذاقه قرار دهد و این موضوع را برای سیاستگذاران خاطرنشان کند که چالش‌ها بسیار عمیق، بنیادین و لایه‌بندی شده بوده و نیازمند اقدامات و راهبردهای متناسب با هر لایه می‌باشد. بنابراین، این دو موضوع وجه نوآورانه تحقیق حاضر را برجسته می‌کند.

۲-۲. مفاهیم و مبانی نظری

۲-۲-۱. تعریف مفاهیم و متغیرها

۲-۲-۱-۱. چالش

چالش وضعیت و پدیده‌ای جدید و دشوار است که مواجهه با آن تلاشی سخت و تعیین‌کننده را ایجاب کند. درواقع، شرایط و وضعیت جدیدی که مسیر آینده جامعه و کشور را مورد هجوم قرار داده، حفظ تعادل آن را دچار مشکل کرده و مستلزم تلاشی سخت و سرنوشت‌ساز است. چالش دارای ویژگی‌هایی است:

- (۱) جدید بودن،
- (۲) ناظر به آینده بودن،
- (۳) پیامد بیرونی داشتن،
- (۴) خارج از کنترل بودن،

- (۵) اقتضای تلاشی سخت و تعیین‌کننده داشتن.
- برای مواجهه با چالش‌ها باید اقدامات زیر را انجام داد:
- (۱) آنها را مدیریت کرد،
 - (۲) به عنوان یک وضعیت جدید و عینی پذیرفت،
 - (۳) برای مواجهه با آنها باید تلاشی سخت و جدی کرد،
 - (۴) روندهای اثرگذار بر چالش‌ها را باید شناخت،
 - (۵) استفاده بهینه از چالش‌ها جهت دستیابی به راهبردهای نویدبخش (نوروزانی، ۱۳۹۶: ۳).

۲-۲-۱-۲. تهدید

تهدید عبارت از وضع و حالتی است که در آن، مجموعه‌ای از ادراکات و تصورات نسبت به پدیده‌ها و رابطه آن با بقا، کمیت یا کیفیت ارزش‌های اساسی و مورد احترام بر وجود خطر جدی یا امکان نابودی آن ارزش‌ها دلالت می‌کنند (کلانتری، ۱۴۰۰: ۳۵۷).

۲-۲-۱-۳. نظم

نظم به معنای ترتیبات اداره امور در تعاملات گروهی از دولت‌هاست که مشتمل است بر:

الف. «قواعد بنیادین»،

ب. «اصول»،

پ. «نهاده‌ها».

در چارچوب این تعریف، شکل‌گیری و تداوم نظم‌ها منوط به شکل‌گیری و تداوم نوعی توافق هنجاری میان دولت‌های عضو آن نبوده، بلکه می‌تواند بر مبنای روابط حداقلی دولت‌ها، اجبار یا موازنه قدرت شکل گیرد. بر این مبنای سه دسته از نظم مبتنی بر موازنه قدرت، هژمونیک و نهادینه قابل تفکیک است (آیکنبری^۱، ۲۰۰۸: ۲۶)

۲-۲-۱-۴. نظم مطلوب

نظم مطلوب، نظم عدالت‌محور با پذیرش حقوق مساوی برای همه انسان‌هاست که در آن قوانین الهی و اسلامی، تمام ابعاد زندگی بشریت را دربر می‌گیرد. از نظر ج.ا.ایران، برای شکل‌گیری چنین نظمی، ابتدا باید در سطح منطقه، بلوک قدرتی بر پایه وحدت ایدئولوژیک و اسلامی ایجاد شود که ساختار قدرت در آن سلسله‌مراتبی بوده و اعضا با اتخاذ رویکرد تجدیدنظرطلبانه و غیرهمسو با

نظم لیبرال موجود، قائل به مدیریت دسته‌جمعی امور منطقه‌ای و بین‌المللی با هدف تبدیل اسلام به قطب قدرت در جهان باشند (عباس تبار مقری و هاشمی میارکلایی، ۱۳۹۷: ۱۲۱).

۵-۲-۱-۲. غرب آسیا

غرب آسیا منطقه‌ای است شامل سرزمین‌های میان دریای مدیترانه و خلیج فارس. این منطقه در جنوب خاوری اروپا، جنوب باختری آسیا و شمال آفریقا قرار دارد. این ناحیه گروه‌های فرهنگی و نژادی گوناگونی از قبیل فرهنگ‌های ایرانی، عربی، بربرها، ترکی، کردی، یهودی و آسوری را در خود جای داده‌است. غرب آسیا تنها یک تعبیر ساده جغرافیایی نیست و با گذشت زمان به محتوای سیاسی و راهبردی این منطقه روز به روز افزوده شده‌است. این منطقه مهد تمدن‌های بزرگ و مرکز و خاستگاه سه دین بزرگ یهودیت، مسیحیت و اسلام است. کشورهای ایران، عربستان سعودی، قطر، عمان، عراق، سوریه، بحرین، یمن، امارات متحده عربی، فلسطین اشغالی، اردن، لبنان، کویت، مصر و کشورهای غرب آسیا هستند (رستمی و همکاران، ۱۴۰۰: ۹۹-۱۰۰).

۲-۲-۲. چهارچوب نظری: تحلیل لایه‌ای علت‌ها

تحلیل لایه‌ای علت‌ها^۱ (CLA) که اولین بار توسط «سهیل عنایت‌الله»^۲ اندیشمند پاکستانی‌الاصول ارائه شده، نخستین روش و نظریه جدید آینده‌پژوهی پس از روش دلفی است که در چندین سال گذشته ظهور کرده است. تحلیل لایه‌ای علت‌ها روش بسیار مطلوب جهت طبقه‌بندی دیدگاه‌ها و ملاحظات مختلف درباره آینده است. تحلیل لایه‌ای علت‌ها به عنوان نظریه خواستار ترکیب و یکپارچه‌سازی دیدگاه‌های تجربی، تعبیری، انتقادی و یادگیری عمل است. اما به عنوان روش به معنای پیش‌بینی آینده نیست، بلکه به دنبال خلق فضاهای متحول‌ساز در ایجاد آینده‌های بدیل^۳ است (عنایت‌الله، ۲۹: ۱۳۹۵). تحلیل لایه‌ای علت‌ها شامل چهار سطح است:

۱-۲-۲-۲. سطح لیتانی یا ظاهری

آشکارترین و مرئی‌ترین سطح بوده و نیاز به توانایی تحلیلی اندک داشته و فرض‌ها به ندرت مورد پرسش واقع می‌شوند. «سطح لیتانی»^۴ ظاهر مشکل، مسئله، اتفاق، روند یا هر چیزی است که می‌تواند موضوع تحقیق در آینده‌پژوهی باشد (ابراهیمی کوشالی و همکاران، ۱۴۰۱: ۳۵).

1. Causal Layered Analysis
2. Sohail Inayatullah
3. Alternative Futures
4. Litany

۲-۲-۲-۲. سطح نظام‌مندا^۱ یا ساختاری

تحلیل علت و واقعیت‌های موجود در حوزه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فناوری و... در این سطح انجام می‌گیرد که بیشترین کاربرد آن در پژوهش‌های دانشگاهی است. نقش دولت و عملکرد آن اغلب در این سطح مورد تحلیل قرار می‌گیرد (فوزی و محمودی‌کیا، ۱۳۹۹: ۱۳۰). این سطح به نزدیک‌ترین و روبنایی‌ترین علت وقوع یک رویداد یا پدیده توجه دارد.

۲-۲-۲-۳. سطح جهان‌بینی^۲ یا گفتمانی

تحلیل ریشه‌ای و عمیق‌تر از پدیده‌های علوم انسانی در این سطح انجام می‌گیرد. هدف این سطح، کشف پارادایم‌ها و ارزش‌های بنیادینی است که لیتانی را خلق کرده و سعی در مشروع‌سازی آن دارد. در واقع، سؤال بنیادین این سطح این است که جهانی‌بینی‌ها و گفتمان‌ها چگونه واقعیت‌های اجتماعی در سطح لیتانی و نظام‌ها را برمی‌سازند. این سطح چهار بخش دارد:

- ❖ بخش اول مربوط به ذینفعان است که به معنای بازگیران، سازمان‌ها و نهادها است.
- ❖ بخش دوم مربوط به ایدئولوژی و مواضع عمیق درباره وضعیت فعلی جهان و وضعیتی که باید باشد، است. از جمله نئومارکسیسم، توسعه پایدار و لیبرال دموکراسی.
- ❖ بخش سوم مربوط به تمدن‌ها است که از طریق جهان‌بینی اسلامی، غربی و کنفوسیوسی ارائه می‌شود.
- ❖ بخش چهارم، معرفتی است و از شیفت‌پارادایم‌های کلان مثل مدرنیسم و پسامدرنیسم صحبت می‌کند (عنایت‌الله، ۱۳۹۵: ۳۰).

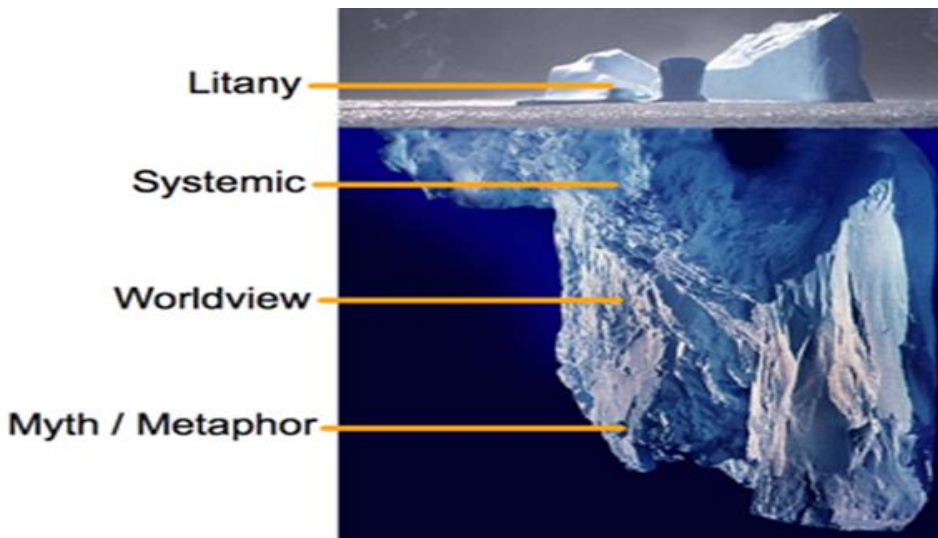
۲-۲-۲-۴. سطح استعاره یا اسطوره‌ای^۳

داستان‌های عمیق، اسطوره‌های تاریخی و استعاره‌های زبانی مربوط به این سطح است. در واقع، ابعاد ناخودآگاه و اغلب احساسی مسئله و چالش در این سطح تحلیل می‌شود. زبان به کار رفته در این سطح نه خاص و ویژه، بلکه بیشتر مربوط به تصاویر دیداری و فرهنگ مکتوب و شنیداری است. این سطح گامی روبه عقب جهت پرداختن به فرض‌های آینده مورد بحث است. به عنوان مثال، نگاه به آینده در هویت‌های مختلف جهانی نشئت گرفته از ضرب‌المثل‌هایی است که در این زمینه وجود دارد: ضرب‌المثل عربی «با توکل زانوی اشتر ببند» با این نگاه غربی که «آینده همچون

1. Systemic
2. Worldview
3. Myth&Metaphor

پرتاب یک تاس است» نشان‌دهنده تفاوت دو هویت و فرهنگ می‌باشد. لذا می‌توان گفت استعاره و اسطوره با ارائه فهمی زیربنایی، بنیان‌های تمدنی عمیق‌تری را از آینده آشکار ساخته و درک از آینده را به سطحی فراتر از معمول می‌رساند (عنایت‌الله، ۱۳۹۵: ۳۲-۳۱).

اگر بخواهیم توصیفی شماتیک از تحلیل لایه‌ای علت‌ها ارائه کنیم، به‌نظر می‌رسد شکل (۱) به خوبی این موضوع را نشان می‌دهد.

شکل شماره (۱): تحلیل لایه‌ای علت‌ها (فولادگر، ۱۳۹۵: ۱۴)

همان‌گونه که شکل بالا نشان می‌دهد تحلیل لایه‌ای علت‌ها همانند کوه یخی است که قله آن که همان سطح لیتانی است به عنوان واقعیت اجتماعی، سیاسی و اقتصادی و... نمایان بوده و خارج از سطح آب است که عاملیت موضوع را نشان می‌دهد. اما سطوح دیگر که مربوط به علل وقوع رویداد (سیستمیک)، نگرش و گفتمان شکل‌دهنده به امر واقع (جهان‌بینی) و ایماژ و مجاز مرتبط با واقعیت امر (اسطوره و استعاره) است، زیر سطح آب بوده و قابل مشاهده نیست و فهم درک محقق است که به روشن شدن آنها کمک می‌کند.

به‌طور خلاصه می‌توان گفت، تحلیل لایه‌ای علت‌ها تلاش دارد به سطحی فراتر از چارچوب‌بندی متعارف موضوع دست پیدا کند و فراتر از تحلیل علمی که گرایش به ماندن در سطح یا لایه اول و دوم و نهایتاً سوم دارد، تحلیل لایه‌ای خواهان تحلیلی عمیق‌تر مبتنی بر فهم اسطوره‌ها و استعاره‌های مرتبط با واقعیت است و اینجاست که با پس‌اساختارگرایی پیوند می‌خورد.

۳. روش‌شناسی تحقیق

تحقیق حاضر از نظر نوع، آمیخته با رویکرد اکتشافی است که از طریق مطالعه کتابخانه‌ای و منابع اینترنتی و استفاده از پنل خبرگی، معرف‌های مورد نظر در مورد چالش‌های دستیابی ج.ا.ایران به نظم مطلوب در غرب آسیا را مورد شناسایی قرار داده است.

در گام اول، برای شناسایی اولیه معرف‌ها، نگارنده با مطالعه بیش از ۴۵ کتاب و مقاله در حوزه موضوعی تحقیق، معرف‌ها را نه به صورت تیتروار، بلکه با رویکرد استنتاجی احصا کرد. نگارنده با مطالعه منابع، فهم و ادراک خود از متن مورد نظر را استنتاج و از آن به‌عنوان یک چالش برای نظم مطلوب ج.ا.ایران موردشناسایی قرار داد.

در گام دوم، با توجه به شناخت و تحلیل استنتاجی نگارنده، معرف‌ها در لایه‌های چهارگانه لیتانی، ساختاری، گفتمانی و اسطوره‌ای قرار داده شد.

در گام سوم، نگارنده طبقه‌بندی اولیه خود را در اختیار خبرگان قرار داد تا نظرات آنها را در این زمینه جویا شود؛ بنابراین طبقه‌بندی اولیه، مورد بازبینی و تعدیل و درنهایت تأیید خبرگان قرار گرفت. به دلیل تخصصی‌بودن حوزه تحلیل لایه‌ای و کاربرد آن در تحقیق و به منظور آشنایی خبرگان با این روش، خلاصه چندصفحه‌ای از مهم‌ترین موضوعات این روش و کاربرد آن در اختیار خبرگان قرار گرفت تا آن‌ها با علم کافی بتوانند در این زمینه نظر دهند.

بعد از تأیید معرف‌ها در لایه مورد نظر از سوی خبرگان، آنچه در گام چهارم انجام گرفت تهیه پرسشنامه از سوی نگارنده مبنی بر تعیین میزان اهمیت معرف در لایه مورد نظر بود که در چارچوب طیف‌بندی «لیکرت» این اقدام انجام گرفت و جهت تکمیل، پرسشنامه در اختیار خبرگان قرار گرفت.

در گام پنجم و نهایی، نظرات خبرگان در پرسشنامه تجمیع و مورد تجزیه و تحلیل از طریق نرم‌افزار SPSS قرار گرفت و خروجی نرم‌افزار مهم‌ترین معرف‌های هر لایه را نشان می‌داد.

خبرگان پرسش‌شونده در این تحقیق یا همان جامعه آماری شامل مسئولین اجرایی و اعضای هیئت علمی و کارشناسان این حوزه بودند که دارای مدرک تحصیلی کارشناسی‌ارشد و دکتری، حداقل ۱۰ سال سابقه کار بوده و با موضوعات مرتبط با نظم منطقه‌ای و امنیت منطقه‌ای و چالش‌های ج.ا.ایران در منطقه غرب آسیا آشنایی کامل داشتند و به‌صورت هدفمند تعداد ۲۵ نفر تعیین شده‌اند. گزینش این گروه به‌عنوان جامعه آماری، به این دلیل است که به جهت موقعیت

شغلی (سابقه، تجربه و محل خدمت) و دانش نظری کافی از ویژگی‌های لازم برخوردار بودند. بنابراین حجم نمونه تمام‌شمار و منطبق با جامعه آماری مورد نظر قرار گرفت. وضعیت تحصیلی و خدمتی جامعه نمونه به شرح جداول (۱) و (۲) است.

جدول شماره ۱. وضعیت تحصیلی جامعه نمونه		
مدرک تحصیلی	تعداد فراوانی	درصد فراوانی
دکتری	۱۵	٪۶۰
کارشناسی ارشد	۱۰	٪۴۰
کل	۲۵	٪۱۰۰

جدول شماره ۲. وضعیت خدمتی جامعه نمونه		
سن خدمتی	تعداد فراوانی	درصد فراوانی
۳۰ به بالا	۵	٪۲۰
۲۰-۳۰	۱۰	٪۴۰
۱۰-۲۰	۱۰	٪۴۰
کل	۲۵	٪۱۰۰

۴. تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

جهت تحلیل اطلاعات ابتدا جداول فراوانی و تحلیل توصیفی آنها ارائه می‌شود و آماره‌هایی همچون میانگین، انحراف معیار، واریانس و غیره ارائه و مورد بررسی قرار می‌گیرند. سپس از آزمون‌های آماری میانگین از جمله آزمون T تک نمونه‌ای (در آمار پارامتریک) و فریدمن (در آمار ناپارامتریک) استفاده می‌شود. آزمون در سطح خطای ۰.۰۵ انجام می‌شود.

۴-۱. نتایج آمار توصیفی

آمار توصیفی برای هر لایه در جدول (۳) آمده است؛ همان‌طور که مشاهده می‌شود لایه جهان‌بینی یا گفتمانی با $4/804$ بالاترین میانگین را به خود اختصاص داده است. بالاترین انحراف استاندارد و واریانس به ترتیب با $0/385$ و $0/148$ متعلق به لایه نظام‌مند یا ساختاری است؛ همچنین بالاترین دامنه تغییرات نیز متعلق به همین لایه است. همه لایه‌ها، میانگین‌های بالایی نسبت به میزان تناسب معنایی دارند که این موضوع نشانگر بالا بودن میانگین امتیاز پاسخگویان است.

جدول شماره ۳. آمار توصیفی به تفکیک لایه‌های تحلیلی						
بیشترین مقدار	کمترین مقدار	دامنه تغییرات	واریانس	انحراف استاندارد	میانگین	لایه‌ها
۴/۹۸	۴/۴۸	۰/۵۰	۰/۰۱۵	۰/۱۲۴	۴/۷۶۱	لایه لیتانی یا ظاهری
۵	۳/۴۶	۱/۵۴	۰/۱۴۸	۰/۳۸۵	۴/۷۵۶	لایه نظام‌مند یا ساختاری
۵	۴/۱۸	۰/۸۲	۰/۰۴۲	۰/۲۰۶	۴/۸۰۴	لایه جهان‌بینی یا گفتمانی
۵	۴/۵۳	۰/۴۷	۰/۰۲۱	۰/۱۴۶	۴/۷۶۲	لایه استعاره یا اسطوره‌ای

۲-۴. نتایج آماره‌های استنباطی

۱-۲-۴. نتایج آزمون T تک نمونه‌ای

جداول شماره (۴)، (۵)، (۶) و (۷) در مورد سطح معناداری چهار لایه به ترتیب لیتانی یا ظاهری، نظام‌مند یا ساختاری، جهان‌بینی یا گفتمانی و استعاره یا اسطوره‌ای بر اساس آزمون T تک نمونه‌ای نشان می‌دهند تمامی معرف‌ها در اندازه‌گیری مقدار آماره t در سطح ۹۹ درصد معنادار شده‌اند ($\mu \leq 3$)؛ بنابراین با توجه به سطح اطمینان آزمون و مقدار معنی‌داری به‌دست‌آمده فرض صفر رد می‌شود که نشان می‌دهد تمامی معرف‌ها در هر چهار لایه به میزان زیادی از چالش‌های نظم مطلوب ایران در غرب آسیا به حساب می‌آیند.

جدول شماره ۴. سطح معناداری مؤلفه‌های لایه لیتانی یا ظاهری بر اساس آزمون T تک نمونه‌ای

فاصله اطمینان ۹۵ درصد	میانگین اختلاف		میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره t	معرف‌ها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
	\bar{x}_1	\bar{x}_2						
۲/۰۶۱	۱/۶۹۹	۱/۸۸۰	۴/۸۸۰	۰/۰۰۰	۲۴	۲۱/۳۷۸	رقابت‌های تسلیحاتی فزاینده میان بازیگران منطقه	لایه لیتانی یا ظاهری
۲/۰۰۷	۱/۵۱۳	۱/۷۶۰	۴/۷۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۴/۷۳۵	معمای امنیتی دائمی در منطقه	
۲/۰۴۳	۱/۸۷۷	۱/۹۶۰	۴/۹۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۴۹/۰۰۰	تداوم نقش آفرینی مداخله‌گرایانه بازیگران فرامنطقه‌ای در امنیت منطقه	
۲/۰۳۸	۱/۵۶۲	۱/۸۰۰	۴/۸۰۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۵/۵۸۸	تداوم منازعات و خشونت‌های قومی و مذهبی	

فاصله اطمینان ۹۵ درصد	میانگین اختلاف		میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره t	معرف‌ها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
	کاهش	زیاد						
۱/۹۳۹	۱/۴۲۱	۱/۶۸۰	۴/۶۸۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۳/۳۹۴	تلاش بازیگران برای پیشینه‌سازی قدرت در منطقه	
۲/۰۰۰	۱/۴۴۰	۱/۷۲۰	۴/۷۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۲/۶۸۰	تعمیق بحران‌های اجتماعی در منطقه همچون فقر، نابرابری، خشونت و آب	
۱/۸۶۶	۱/۳۳۴	۱/۶۰۰	۴/۶۰۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۲/۳۹۴	بهره‌گیری جریان‌های افراطی از بی‌ثباتی سیاسی داخلی کشورها جهت دستیابی به قدرت	
۱/۸۱۵	۱/۲۲۵	۱/۵۲۰	۴/۵۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۰/۶۴۲	ظهور بازیگران غیردولتی چالش‌زا	
۱/۹۲۹	۱/۳۵۱	۱/۶۴۰	۴/۶۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۱/۷۱۴	نوسان بالا در ائتلاف‌ها و اتحادهای منطقه‌ای	
۲/۰۶۱	۱/۶۹۹	۱/۸۸۰	۴/۸۸۰	۰/۰۰۰	۲۴	۲۱/۳۷۸	شناسایی رسمی رژیم صهیونیستی از سوی برخی دولت‌های منطقه	
۱/۷۰۹	۱/۱۷۱	۱/۴۴۰	۴/۴۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۱/۰۶۶	موزاییکی بودن مرزهای سرزمینی بسیاری از دولت‌های منطقه	
۱/۸۶۶	۱/۳۳۴	۱/۶۰۰	۴/۶۰۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۲/۳۹۴	وجود دولت‌های ضعیف و فروپاشیده در منطقه	
۱/۹۹۴	۱/۶۸۶	۱/۸۴۰	۴/۸۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۲۴/۵۸۸	استمرار و تشدید منازعه میان ایران و رژیم صهیونیستی	
۲/۰۶۱	۱/۶۹۹	۱/۸۸۰	۴/۸۸۰	۰/۰۰۰	۲۴	۲۱/۳۷۸	رقابت قدرت‌های جهانی بر سر ذخایر انرژی و منابع زیرزمینی کشورهای منطقه	
۲/۰۳۵	۱/۶۴۵	۱/۸۴۰	۴/۸۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۹/۴۶۸	تلاش برخی بازیگران منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای جهت برهم زدن نقشه جغرافیایی منطقه	
۲/۰۶۱	۱/۶۹۹	۱/۸۸۰	۴/۸۸۰	۰/۰۰۰	۲۴	۲۱/۳۷۸	ارائه طرح‌های راهبردی مداخله‌گرایانه بازیگران فرامنطقه‌ای جهت معماری نظم آینده منطقه از جمله طرح خاورمیانه جدید	
۲/۰۱۷	۱/۷۴۳	۱/۸۸۰	۴/۸۸۰	۰/۰۰۰	۲۴	۲۸/۳۴۲	محتمل بودن لشکرکشی نظامی برخی قدرت‌های منطقه‌ای به همسایگان ضعیف خود	
۱/۹۰۳	۱/۳۶۷	۱/۶۴۰	۴/۶۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۲/۸۵۹	ثبات سیاسی ناپایدار و شکننده در درون برخی کشورهای منطقه	
۲/۰۳۴	۱/۸۰۶	۱/۹۲۰	۴/۹۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۳۴/۶۷۱	تعدد اختلافات و ادعاهای مرزی و ارضی میان کشورهای منطقه	
۱/۹۶۵	۱/۳۹۵	۱/۶۸۰	۴/۶۸۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۲/۱۶۷	وجود نظام‌های سیاسی استبدادی و غیرمردمی در برخی کشورهای منطقه	
۲/۰۳۸	۱/۵۶۲	۱/۸۰۰	۴/۸۰۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۵/۵۸۸	نهادینگی معضلاتی چون مهاجرت، آوارگان، پناهندگان، جرائم سازمان‌یافته و فرار سرمایه در ساخت اجتماعی و سیاسی کشورهای منطقه	
۲/۰۴۳	۱/۸۷۷	۱/۹۶۰	۴/۹۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۴۹/۰۰۰	تجهیز زادخانه هسته‌ای رژیم صهیونیستی به پیشرفته‌ترین سلاح‌ها	
۲/۰۱۷	۱/۷۴۳	۱/۸۸۰	۴/۸۸۰	۰/۰۰۰	۲۴	۲۸/۳۴۲	نقش پررنگ نهادها و سازمان‌های نظامی و	

فصله اطمینان ۹۵	درصد		میانگین اختلاف	میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره F	معرف‌ها	لايه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
	کاهش	زیاد							
								امنیتی فرامنطقه‌ای چون ناتو در معادلات منطقه‌ای	
	۱/۹۷۳	۱/۴۶۷	۱/۷۲۰	۴/۷۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۴/۰۱۳	دخالت فزاینده دولت‌های منطقه در امور داخلی یکدیگر از طریق حمایت از گروه‌های داخلی مخالف	
	۱/۹۹۴	۱/۶۸۶	۱/۸۴۰	۴/۸۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۲۴/۵۸۸	تداوم حمایت‌های مالی برخی بازیگران منطقه از ترویج افکار و ایدئولوژی افراط‌گرایی مذهبی	
	۲/۰۴۳	۱/۸۷۷	۱/۹۶۰	۴/۹۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۴۹/۰۰۰	تعدد پایگاه‌ها و اماکن نظامی قدرت‌های جهانی در منطقه	
	۱/۸۵۴	۱/۲۶۶	۱/۵۶۰	۴/۵۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۰/۹۵۸	گوناگونی و گسستگی‌های جغرافیای انسانی و جمعیتی در میان کشورهای منطقه	
	۱/۷۵۷	۱/۱۲۳	۱/۴۴۰	۴/۴۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۹/۳۷۴	عدم تقارن قدرت نظامی در میان کشورهای منطقه	
	۲/۰۰۶	۱/۵۹۴	۱/۸۰۰	۴/۸۰۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۸/۰۰۰	اتخاذ طیف متنوعی از راهبرد موازنه‌سازی سخت تا موازنه‌سازی نرم در روابط میان کشورهای منطقه از سوی آمریکا به‌عنوان بازیگر مداخله‌گر فرامنطقه‌ای	
	۲/۰۱۷	۱/۷۴۳	۱/۸۸۰	۴/۸۸۰	۰/۰۰۰	۲۴	۲۸۳۴۲	خروج تدریجی رژیم صهیونیستی از اولویت مسائل و تهدیدات راهبردی کشورهای عربی منطقه	
	۲/۰۳۸	۱/۵۶۲	۱/۸۰۰	۴/۸۰۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۵/۵۸۸	تقابل‌های نیابتی میان قدرت‌های منطقه‌ای در قالب گروه‌های شبه‌نظامی	
	۱/۹۳۹	۱/۴۲۱	۱/۶۸۰	۴/۶۸۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۳/۳۹۴	تسری دومینووار بی‌ثباتی و تهدید از یک کشور به کشور دیگر و حتی به کل منطقه	
	۲/۰۳۵	۱/۶۴۵	۱/۸۴۰	۴/۸۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۹/۴۶۸	تشویق بازیگران منطقه‌ای به ایجاد ناتوی عربی علیه ایران و محور مقاومت از سوی غرب	
	۱/۹۴۰	۱/۵۸۰	۱/۷۶۰	۴/۷۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۲۰/۱۸۹	تداوم راهبرد فشار حداکثری آمریکا و غرب علیه ج.ا.ایران جهت تغییر رفتار	
	۱/۹۷۶	۱/۵۴۴	۱/۷۶۰	۴/۷۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۶/۸۳۲	تکثر و تنوع بازیگران آشوب‌ساز اثرگذار بر نظم منطقه‌ای	
	۲/۰۰۷	۱/۵۱۳	۱/۷۶۰	۴/۷۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۴/۷۳۵	پیگیری الگوی نبرد کم‌شدت و فرسایشی از سوی برخی بازیگران معارض جمهوری اسلامی ایران جهت تطویل و پیچیدگی منازعات منطقه‌ای	
	۱/۹۴۴	۱/۴۹۶	۱/۷۲۰	۴/۷۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۵/۸۷۹	رقابت معیوب جهت هسته‌ای شدن میان قدرت‌های اصلی و معارض در منطقه	

فاصله اطمینان ۹۵ درصد	میانگین اختلاف		میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره t	معرف‌ها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
	کمی	کی						
۱/۹۹۴	۱/۶۸۶	۱/۸۴۰	۴/۸۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۲۴/۵۸۸	همراهی بازیگران منطقه از سیاست‌های تحریمی غرب علیه ج.ا.ایران	
۱/۹۰۳	۱/۳۷۷	۱/۴۶۰	۴/۴۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۲/۸۵۹	رقابت کشورهای دارای ذخایر بالای نفتی در منطقه جهت کسب جایگاه بالاتر در اوپک	
۲/۰۳۴	۱/۸۰۶	۱/۹۲۰	۴/۹۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۳۴/۶۷۱	استقرار گسترده سامانه‌های اطلاعاتی و امنیتی کشورهای غربی در منطقه جهت انجام اقدامات خرابکارانه	
۱/۹۹۴	۱/۶۸۶	۱/۸۴۰	۴/۸۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۲۴/۵۸۸	حمایت برخی کشورهای منطقه از اطلاق عنوان تروریسم به سپاه پاسداران به‌عنوان نهاد نظامی رسمی جمهوری اسلامی ایران از سوی آمریکا	
۱/۹۷۳	۱/۴۶۷	۱/۷۲۰	۴/۷۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۴/۰۱۳	عضویت ترکیه در پیمان ناتو و هم‌پیمانی با غرب و رژیم صهیونیستی	
۱/۸۲۹	۱/۲۹۱	۱/۵۶۰	۴/۵۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۱/۹۸۸	عدم تحقق تغییرات دموکراتیک و در نتیجه تداوم نزاع و جنگ داخلی درون کشورها	
۲/۰۰۷	۱/۵۱۳	۱/۷۶۰	۴/۷۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۴/۷۳۵	تلودم راهبرد کلان غرب جهت بالکنیزه کردن منطقه و خرد شدن کشورها	

جدول شماره ۵. سطح معناداری مؤلفه‌های لایه نظام‌مند یا ساختاری بر اساس آزمون T تک نمونه‌ای

فاصله اطمینان ۹۵ درصد	میانگین اختلاف		میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره t	معرف‌ها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
	کمی	کی						
۲/۰۴۳	۱/۸۷۷	۱/۹۶۰	۴/۹۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۴۹/۰۰۰	فقدان نظام امنیت دسته‌جمعی بومی	لایه نظام‌مند یا ساختاری
۲/۰۳۸	۱/۵۶۲	۱/۸۰۰	۴/۸۰۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۵/۵۸۸	فقدان تهدید مشترک همگانی برای بازیگران منطقه	
۲/۰۰۰	۱/۴۰۴	۱/۷۲۰	۴/۷۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۲/۶۸۰	فقدان اعتماد متقابل میان بازیگران منطقه	
۱/۹۶۵	۱/۳۹۵	۱/۶۸۰	۴/۶۸۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۲/۱۶۷	فقدان هویت مشترک منطقه‌ای میان بازیگران	
۲/۰۰۶	۱/۵۹۴	۱/۸۰۰	۴/۸۰۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۸/۰۰۰	عدم وابستگی متقابل امنیتی میان بازیگران منطقه	
۲/۰۳۴	۱/۸۰۶	۱/۹۲۰	۴/۹۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۳۴/۶۷۱	تسلط ساختار هژمونیک‌گرا و استیلاجویانه آمریکا در منطقه	
۲/۰۰۷	۱/۵۱۳	۱/۷۶۰	۴/۷۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۴/۷۳۵	وجود بسترهای سلفی‌گرایی در ساخت اجتماعی و فرهنگی و مذهبی کشورهای منطقه	

فاصله اطمینان ۹۵ درصد	میانگین اختلاف	میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره t	معرف‌ها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
۱/۹۴۴	۱/۴۹۶	۱/۷۲۰	۴/۷۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۵/۸۷۹	پیچیدگی ماهیت، ابعاد و ابزارهای جنگ و منازعه در منطقه
۲/۰۰۷	۱/۵۱۳	۱/۷۶۰	۴/۷۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۴/۸۳۵	فقدان همبستگی و انسجام میان دولت‌ها و ملت‌های منطقه
۱/۹۷۳	۱/۴۶۷	۱/۷۲۰	۴/۷۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۴/۰۱۳	سرریز زیان‌های ناشی از رقابت قدرت‌های جهانی بر سر منافع آن‌ها در منطقه
۲/۰۶۱	۱/۶۹۹	۱/۸۸۰	۴/۸۸۰	۰/۰۰۰	۲۴	۲۱/۳۷۸	ضعف فرایندهای منطقه‌ای حل منازعه
۱/۹۲۹	۱/۳۵۱	۱/۶۴۰	۴/۶۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۱/۷۱۴	سطح پایین تعاملات و ارتباطات میان ملت‌های درون منطقه
۲/۰۴۳	۱/۸۷۷	۱/۹۶۰	۴/۹۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۴۹/۰۰۰	فقدان نهادهای مشترک جامع منطقه‌ای انرژی‌گذار
۲/۰۰۷	۲/۵۱۳	۱/۷۶۰	۴/۷۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۴/۸۳۵	فقدان به‌هم‌پیوستگی اقتصادی میان بازیگران منطقه
۲/۰۳۴	۱/۸۰۶	۱/۹۲۰	۴/۹۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۳۴/۶۷۱	ناکارآمدی نهادها و سازمان‌های منطقه‌ای در تأمین امنیت منطقه‌ای
۱/۸۷۷	۱/۲۴۳	۱/۵۶۰	۴/۵۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۰/۱۵۵	عدم یکپارچگی نوع نظام سیاسی حاکم بر کشورهای منطقه
۱/۹۲۹	۱/۳۵۱	۱/۶۴۰	۴/۶۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۱/۷۱۴	نابرابری سطح توسعه اقتصادی و اجتماعی در میان کشورهای منطقه
۱/۸۹۲	۱/۳۰۸	۱/۶۰۰	۴/۶۰۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۱/۳۱۴	مشروعیت سیاسی پایین دولت‌های منطقه به دلیل ناراضیاتی فزاینده مردم
۲/۰۳۴	۱/۸۰۶	۱/۹۲۰	۴/۹۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۳۴/۶۷۱	ساختارهای متفاوت مذهبی، قومی، فرهنگی و اجتماعی در منطقه
۲/۰۳۴	۱/۸۰۶	۱/۹۲۰	۴/۹۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۳۴/۶۷۱	فرایند معیوب صلح‌سازی و امنیت‌سازی در منطقه
۲/۰۱۷	۱/۷۴۳	۱/۸۸۰	۴/۸۸۰	۰/۰۰۰	۲۴	۲۸/۳۴۲	حاکم بودن ساختار نظم آنارشیک بر معادلات قدرت منطقه
۱/۸۶۶	۱/۳۳۴	۱/۶۰۰	۴/۶۰۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۲/۳۹۴	مشارکت و سرمایه اجتماعی پایین مردمی دولت‌های منطقه
۱/۹۲۹	۱/۳۵۱	۱/۶۴۰	۴/۶۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۱/۷۱۴	پایین بودن سطح تعاملات فراملی در میان گروه‌های اجتماعی و نهادهای غیردولتی کشورهای منطقه
۱/۹۶۵	۱/۳۹۵	۱/۶۸۰	۴/۶۸۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۲/۱۶۷	برنامه‌های جاه‌طلبانه برخی دولت‌های منطقه در دستیابی به اهداف راهبردی خود
۱/۹۰۳	۱/۳۷۷	۱/۶۴۰	۴/۶۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۲/۸۵۹	آسیب‌پذیر بودن ساخت درونی منطقه از پوش‌ها و تحولات تهدیدزای سیستم

فاصله اطمینان ۹۵ درصد	میانگین اختلاف		میانگین	سطح مناداری	درجه آزادی	آماره t	معرف‌ها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
	کاهش	زیاد						
							بین‌المللی	
۲/۰۳۴	۱/۸۰۶	۱/۹۲۰	۴/۹۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۳۴/۶۷۱	فرایند معیوب و گاه‌آه متوقف‌شده همگرایی منطقه‌ای میان بازیگران	
۱/۹۶۵	۱/۳۹۵	۱/۶۸۰	۴/۶۸۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۲/۱۶۷	تعدد الگوهای رفتاری حاکم بر روابط میان بازیگران منطقه؛ از الگوهای تخصصی تا همکاری	
۲/۰۱۷	۱/۷۴۳	۱/۸۸۰	۴/۸۸۰	۰/۰۰۰	۲۴	۲۸/۳۴۲	حاکم بودن فضای نه جنگ نه صلح مبتنی بر بازدارندگی دفاعی بر روابط بازیگران منطقه	
۱/۹۳۹	۱/۴۲۱	۱/۶۸۰	۴/۶۸۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۳/۳۹۴	میزان بالای نفوذپذیری منطقه از فرایندهای جهانی‌شدن اقتصاد و فرهنگ	
۱/۹۲۹	۱/۳۵۱	۱/۶۴۰	۴/۶۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۱/۷۱۴	فرایند پیچیده غیرامینی کردن موضوعات و پدیده‌های امنیتی شده در منطقه	
۲/۰۳۴	۱/۸۰۶	۱/۹۲۰	۴/۹۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۳۴/۶۷۱	عدم دستیابی بازیگران منطقه به نظام خلع سلاح فراگیر و جامع منطقه در قالب شعار خاورمیانه عاری از سلاح‌های کشتار جمعی	
۱/۹۶۵	۱/۳۹۵	۱/۶۸۰	۴/۶۸۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۲/۱۶۷	نظام توزیع نامناسب قدرت و ثروت درون کشورهای منطقه و در نتیجه ناکارآمدی ناشی از نارضایتی مردم	
۲/۰۰۰	۱/۴۴۰	۱/۷۲۰	۴/۷۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۲/۶۸۰	حاکم بودن فضای عدم قطعیت بر ساختار امنیت منطقه‌ای	
۲/۱۰۳	۱/۴۱۷	۱/۷۶۰	۴/۷۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۰/۵۹۴	تداوم الگوی همکاری برای مهار یکدیگر و نه همکاری برای همگرایی میان بازیگران منطقه	
۱/۹۵۳	۱/۳۲۷	۱/۶۴۰	۴/۶۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۰/۸۳۰	تأثیر عمیق جریان‌های اجتماعی و گروه‌های افراطی داخل کشورها در رادیکالیزه شده سیاست خارجی آن‌ها	
۲/۰۰۷	۱/۵۱۳	۱/۷۶۰	۴/۷۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۴/۷۳۵	فقدان نظام توزیع حق‌آبه مناسب و عادلانه رودخانه‌های مرزی میان کشورهای منطقه (بحران هیدروپلیتیک)	
۱/۹۲۹	۱/۳۵۱	۱/۶۴۰	۴/۶۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۱/۷۱۴	متزلزل بودن ساختار اقتصاد رانتهی، تک‌محصولی و وابسته به نفت کشورهای منطقه در برابر تکانه‌های اقتصاد جهانی	
۲/۰۰۷	۱/۵۱۳	۱/۷۶۰	۴/۷۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۴/۷۳۵	اثرپذیری (و نه اثرگذاری) بیش‌ازحد منطقه از پویای‌های جهانی ناشی از هندسه جهانی در حال تغییر قدرت	
۱/۹۷۳	۱/۴۶۷	۱/۷۲۰	۴/۷۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۴/۰۱۳	تبدیل غرب آسیا به منطقه حائل میان منافع	

فاصله اطمینان ۹۵ درصد	میانگین اختلاف		میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره t	معرفها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
	ک	م						
							قدرت‌های بزرگ جهانی در نظام بین‌الملل در حال گذار	

جدول شماره ۶. سطح معناداری مؤلفه‌های لایه جهان‌بینی یا گفتمانی بر اساس آزمون T تک نمونه‌ای

فاصله اطمینان ۹۵ درصد	میانگین اختلاف		میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره t	معرفها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
	ک	م						
۰/۳۴ ۲	۱/۸۰۶	۱/۹۲۰	۴/۹۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۳۴/۶۷۱	تعارض گفتمانی و روایتی میان جریان‌های اسلام‌گرا در منطقه	لایه جهان‌بینی یا گفتمانی
۰/۰۰ ۲	۱/۴۴۰	۱/۷۲۰	۴/۷۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۲/۶۸۰	اصالت گفتمان جنگ و منازعه میان بازیگران منطقه	
۰/۳۸ ۲	۱/۵۶۲	۱/۸۰۰	۴/۸۰۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۵/۵۸۸	ناهمگونی ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی در میان گروه‌ها و مردم منطقه	
۰/۹۵۳ ۱	۱/۳۲۷	۱/۶۴۰	۴/۶۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۰/۸۳۰	رقابت میان قدرت‌های منطقه جهت استقرار و تثبیت نظم مطلوب خود	
۰/۰۰۷ ۲	۱/۵۱۳	۱/۷۶۰	۴/۷۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۴/۷۳۵	تسلط گفتمان سنتی امنیت بر سیاست‌های کلان منطقه‌ای بازیگران	
۰/۹۵۳ ۱	۱/۳۲۷	۱/۶۴۰	۴/۶۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۰/۸۳۰	فقدان دانش مشترک میان دولت‌های منطقه در خصوص نظم‌سازی مشارکتی	
۰/۹۵۳ ۱	۱/۳۲۷	۱/۶۴۰	۴/۶۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۰/۸۳۰	تنوع نگرش میان بازیگران منطقه؛ از حفظ وضع موجود تا تغییر وضع موجود	
۰/۴۳ ۲	۱/۸۷۷	۱/۹۶۰	۴/۹۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۴۹/۰۰۰	تعارضات شدید میان گفتمان قدرت‌پایه سلطه و گفتمان ارزش‌محور مقاومت در منطقه	
۰/۴۳ ۲	۱/۸۷۷	۱/۹۶۰	۴/۹۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۴۹/۰۰۰	تعارضات عمیق گفتمانی اسلام سیاسی انقلابی، اسلام سلفی و اسلام اخوانی در مورد نوع و ماهیت نظم منطقه‌ای	
۰/۴۳ ۲	۱/۸۷۷	۱/۹۶۰	۴/۹۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۴۹/۰۰۰	تصورسازی نامطلوب از ایران در قالب گفتمان ایران هراسی از سوی بازیگران رقیب منطقه‌ای	
۰/۳۵ ۲	۱/۶۴۵	۱/۸۴۰	۴/۸۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۹/۴۶۸	نقش پررنگ غیریت‌سازی (ما و دیگران) در جهت‌گیری‌های امنیتی بازیگران	

جدول شماره ۷. سطح معناداری مؤلفه‌های لایه استعاره‌ای بر اساس آزمون T تک نمونه‌ای

فاصله اطمینان ۹۵ درصد	میانگین اختلاف	میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره t	معرف‌ها	لایه چالش نظم مطلوب در ایران در غرب آسیا
۱/۸۶۰	۱/۱۸۰	۱/۵۲۰	۴/۵۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۹/۲۳۹	لایه استعاره یا اسطوره‌ای
۲/۰۳۵	۱/۶۴۵	۱/۸۴۰	۴/۸۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۹/۴۶۸	
۱/۹۷۳	۱/۴۶۷	۱/۷۲۰	۴/۷۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۴/۰۱۳	
۲/۰۱۷	۱/۷۴۳	۱/۸۸۰	۴/۸۸۰	۰/۰۰۰	۲۴	۲۸/۳۴۲	
۱/۹۱۵	۱/۲۸۵	۱/۶۰۰	۴/۶۰۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۰/۴۷۷	
۱/۸۳۸	۱/۲۰۲	۱/۵۲۰	۴/۵۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۹/۸۶۷	
۲/۰۰۷	۱/۵۱۳	۱/۷۶۰	۴/۷۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۴/۷۳۵	
۲/۰۱۷	۱/۷۴۳	۱/۸۸۰	۴/۸۸۰	۰/۰۰۰	۲۴	۲۸/۳۴۲	
۲/۰۴۳	۱/۸۷۷	۱/۹۶۰	۴/۹۶۰	۰/۰۰۰	۲۴	۴۹/۰۰۰	
۱/۹۹۴	۱/۶۸۶	۱/۸۴۰	۴/۸۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۲۴/۵۸۸	
۲/۰۳۴	۱/۸۰۶	۱/۹۲۰	۴/۹۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۳۴/۶۷۱	
۱/۹۶۵	۱/۳۹۵	۱/۶۸۰	۴/۶۸۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۲/۱۶۷	
۱/۹۷۳	۱/۴۶۷	۱/۷۲۰	۴/۷۲۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۴/۰۱۳	
۱/۹۶۵	۱/۳۹۵	۱/۶۸۰	۴/۶۸۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۲/۱۶۷	
۱/۹۹۴	۱/۶۸۶	۱/۸۴۰	۴/۸۴۰	۰/۰۰۰	۲۴	۲۴/۵۸۸	

فاصله اطمینان ۹۵ درصد	میانگین اختلاف		میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	آماره t	معرف‌ها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
	ب. زیاد	ب. کم						
							مجموع کلمه عربی برای خلیج فارس	
۱/۹۶۹	۱/۶۳۱	۱/۸۰۰	۴/۸۰۰	۰/۰۰۰	۲۴	۲۲/۰۴۵	استفاده ظاهری و نمادین دولت‌های منطقه از مفهوم تاریخی و اسلامی امت به جای کاربرد واقعی و مبتنی بر اقدام راهبردی	
۲/۰۰۶	۱/۵۹۴	۱/۸۰۰	۴/۸۰۰	۰/۰۰۰	۲۴	۱۸/۰۰۰	نبود تصویر روشن و جامع از مفهوم مطلوبیت در نظرگاه بازیگران منطقه جهت نظم‌سازی	

۱-۲-۴. نتایج آزمون فریدمن

نتایج آماری جداول شماره (۸)، (۹)، (۱۰) و (۱۱) در مورد سطح معناداری چهار لایه به ترتیب لیتانی یا ظاهری، نظام‌مند یا ساختاری، جهان‌بینی یا گفتمانی و استعاره یا اسطوره‌ای مؤلفه‌های لایه لیتانی یا ظاهری بر اساس آزمون فریدمن ارائه شده است. برحسب میانگین رتبه به‌دست‌آمده از آزمون فریدمن رتبه کل هر معرف بر اساس نظر پاسخگویان در جداول ارائه گردیده است. بر اساس نتایج معرف‌های مؤثر هر چهار لایه در نظم مطلوب ایران در غرب آسیا از نظر کارشناسان اولویت‌بندی شده است. همچنین جدول شماره (۱۲) اولویت‌بندی معرف‌های مهم هر لایه را نشان داده است.

جدول شماره ۸. نتایج آماری مؤلفه‌های لایه لیتانی یا ظاهری بر اساس آزمون فریدمن

رتبه کل	میانگین رتبه	بیشترین	کمترین	تفاوت معیار	میانگین	تعداد جامعه	معرف‌ها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
۶	۲۴/۷۴	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۴۴۰	۴/۸۸۰	۲۵	رقابت‌های تسلیحاتی فزاینده میان بازیگران منطقه	لایه لیتانی یا ظاهری
۲۴	۲۲/۷۸	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۵۹۷	۴/۷۶۰	۲۵	محمای امنیتی دائمی در منطقه	
۴۰	۲۵/۷۸	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۲۰۰	۴/۹۶۰	۲۵	تداوم نقش آفرینی مداخله‌گرایانه بازیگران فرامنطقه‌ای در امنیت منطقه	
۴۲	۲۳/۵۸	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۵۷۷	۴/۸۰۰	۲۵	تداوم منازعات و خشونت‌های قومی و مذهبی	
۳۵	۲۱/۲۸	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۲۷	۴/۶۸۰	۲۵	تلاش بازیگران برای پیشینه‌سازی قدرت در منطقه	
۸	۲۲/۹۴	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۷۸	۴/۷۲۰	۲۵	تعمیق بحران‌های اجتماعی در منطقه همچون فقر، نابرابری، خشونت و آب	
۴۴	۱۹/۳۴	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۴۵	۴/۶۰۰	۲۵	بهره‌گیری جریان‌های افراطی از بی‌ثباتی سیاسی داخلی کشورها جهت دستیابی به قدرت	

رتبه کل	میانگین رتبه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار	میانگین	تعداد جامعه	معرف‌ها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
۳۸	۱۸/۳۲	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۷۱۴	۴/۵۲۰	۲۵	ظهور بازیگران غیردولتی چالش‌زا	
۱۹	۲۱/۱۰	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۷۰۰	۴/۶۴۰	۲۵	نوسان بالا در ائتلاف‌ها و اتحادهای منطقه‌ای	
۶	۲۴/۷۰	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۴۴۰	۴/۸۸۰	۲۵	شناسایی رسمی رژیم صهیونیستی از سوی برخی دولت‌های منطقه	
۱۴	۱۶/۳۰	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۵۱	۴/۴۴۰	۲۵	موزاییکی بودن مرزهای سرزمینی بسیاری از دولت‌های منطقه	
۲۶	۱۹/۷۸	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۴۵	۴/۶۰۰	۲۵	وجود دولت‌های ضعیف و فروپاشیده در منطقه	
۸	۲۳/۳۲	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۳۷۴	۴/۸۴۰	۲۵	استمرار و تشدید منازعه میان ایران و رژیم صهیونیستی	
۱۱	۲۴/۷۴	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۴۴۰	۴/۸۸۰	۲۵	رقابت قدرت‌های جهانی بر سر ذخایر انرژی و منابع زیرزمینی کشورهای منطقه	
۳۷	۲۳/۸۸	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۴۷۳	۴/۸۴۰	۲۵	تلاش برخی بازیگران منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای جهت برهم زدن نقشه جغرافیایی منطقه	
۵	۲۴/۷۰	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۴۴۰	۴/۸۸۰	۲۵	ارائه طرح‌های راهبردی مداخله‌گرایانه بازیگران فرامنطقه جهت معماری نظم آینده منطقه از جمله طرح خاورمیانه جدید	
۳۰	۲۴/۰۸	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۳۳۲	۴/۸۸۰	۲۵	محتمل بودن لشکرکشی نظامی برخی قدرت‌های منطقه‌ای به همسایگان ضعیف خود	
۱۷	۲۰/۵۰	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۳۸	۴/۶۴۰	۲۵	ثبات سیاسی ناپایدار و شکننده در درون برخی کشورهای منطقه	
۲	۲۴/۸۶	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۲۷۷	۴/۹۲۰	۲۵	تعدد اختلافات و ادعاهای مرزی و ارضی میان کشورهای منطقه	
۱۰	۲۱/۸۲	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۹۰	۴/۶۸۰	۲۵	وجود نظام‌های سیاسی استبدادی و غیرمردمی در برخی کشورهای منطقه	
۲۹	۲۳/۵۰	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۵۷۷	۴/۸۰۰	۲۵	نهادینگی معضلاتی چون مهاجرت، آوارگان، پناهندگان، جرائم سازمان‌یافته و فرار سرمایه در ساخت اجتماعی و سیاسی کشورهای منطقه	
۲۰	۲۵/۷۶	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۲۰۰	۴/۹۶۰	۲۵	تجهیز زرادخانه هسته‌ای رژیم صهیونیستی به پیشرفته‌ترین سلاح‌ها	
۱	۲۴/۱۲	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۳۳۲	۴/۸۸۰	۲۵	نقش پررنگ نهادها و سازمان‌های نظامی و امنیتی فرا منطقه‌ای چون ناتو در معادلات منطقه‌ای	
۳	۲۱/۹۰	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۱۴	۴/۷۲۰	۲۵	دخالت فزاینده دولت‌های منطقه در امور داخلی یکدیگر از طریق حمایت از گروه‌های داخلی مخالف	
۳۹	۲۳/۳۰	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۳۷۴	۴/۸۴۰	۲۵	تداوم حمایت‌های مالی برخی بازیگران منطقه از ترویج افکار و ایدئولوژی افراط‌گرایی مذهبی	

رتبه کل	میانگین رتبه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار	میانگین	تعداد جامعه	معرف‌ها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
۴۳	۲۵/۷۴	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۲۰۰	۴/۹۶۰	۲۵	تعدد پایگاه‌ها و اماکن نظامی قدرت‌های جهانی در منطقه	
۲۲	۱۹/۴۶	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۷۱۲	۴/۵۶۰	۲۵	گوناگونی و گستردگی‌های جغرافیای انسانی و جمعیتی در میان کشورهای منطقه	
۱۱	۱۷/۱۶	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۷۶۸	۴/۴۴۰	۲۵	عدم تقارن قدرت نظامی در میان کشورهای منطقه	
۱۵	۲۳/۱۸	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۵۰۰	۴/۸۰۰	۲۵	اتخاذ طیف متنوعی از راهبرد موازنه‌سازی سخت تا موازنه‌سازی نرم در روابط میان کشورهای منطقه از سوی آمریکا به‌عنوان بازیگر مداخله‌گر فرا منطقه‌ای	
۳۳	۲۴/۰۸	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۳۲۳	۴/۸۸۰	۲۵	خروج تدریجی رژیم صهیونیستی از اولویت مسائل و تهدیدات راهبردی کشورهای عربی منطقه	
۱۳	۲۳/۶۴	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۵۷۷	۴/۸۰۰	۲۵	تقابل‌های نیابتی میان قدرت‌های منطقه‌ای در قالب گروه‌های شبه‌نظامی	
۳۱	۲۱/۲۸	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۲۷	۴/۶۸۰	۲۵	تسری دومینووار بی‌ثباتی و تهدید از یک کشور به کشور دیگر و حتی به کل منطقه	
۲۷	۲۳/۹۸	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۴۷۳	۴/۸۴۰	۲۵	تشویق بازیگران منطقه‌ای به ایجاد ناتوی عربی علیه ایران و محور مقاومت از سوی غرب	
۱۶	۲۱/۶۴	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۴۳۶	۴/۷۶۰	۲۵	تداوم راهبرد فشار حداکثری آمریکا و غرب علیه جمهوری اسلامی ایران جهت تغییر رفتار	
۲۳	۲۲/۲۴	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۵۲۳	۴/۷۶۰	۲۵	تکثر و تنوع بازیگران آشوب‌ساز اثرگذار بر نظم منطقه‌ای	
۳۲	۲۳/۰۶	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۵۹۷	۴/۷۶۰	۲۵	پیگیری الگوی نبرد کم‌شدت و فرسایشی از سوی برخی بازیگران معارض جمهوری اسلامی ایران جهت تطویل و پیچیدگی منازعات منطقه‌ای	
۱۸	۲۱/۴۰	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۵۴۲	۴/۷۲۰	۲۵	رقابت معیوب جهت هسته‌ای شدن میان قدرت‌های اصلی و معارض در منطقه	
۳۶	۲۳/۳۸	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۳۷۴	۴/۸۴۰	۲۵	همراهی بازیگران منطقه از سیاست‌های تحریمی غرب علیه جمهوری اسلامی ایران	
۴	۲۰/۵۸	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۳۸	۴/۶۴۰	۲۵	رقابت کشورهای دارای ذخایر بالای نفتی در منطقه جهت کسب جایگاه بالاتر در اوپک	
۲۱	۲۴/۹۰	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۲۷۷	۴/۹۲۰	۲۵	استقرار گسترده سامانه‌های اطلاعاتی و امنیتی کشورهای غربی در منطقه جهت انجام اقدامات خرابکارانه	
۲۸	۲۳/۲۴	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۳۷۴	۴/۸۴۰	۲۵	حمایت برخی کشورهای منطقه از اطلاق عنوان تروریسم به سپاه پاسداران به‌عنوان نهاد نظامی رسمی جمهوری اسلامی ایران از سوی آمریکا	
۴۱	۲۲/۰۶	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۱۴	۴/۷۲۰	۲۵	عضویت ترکیه در پیمان ناتو و هم‌پیمانی با غرب و	

رتبه کل	میانگین رتبه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار	میانگین	تعداد جامعه	معرف‌ها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
							رژیم صهیونیستی	
۲۴	۱۸/۹۲	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۵۱	۴/۵۶۰	۲۵	عدم تحقق تغییرات دموکراتیک و در نتیجه تداوم نزاع و جنگ داخلی درون کشورها	
۳۳	۲۲/۹۴	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۵۹۷	۴/۷۶۰	۲۵	تداوم راهبرد کلان غرب جهت بالکانیزه کردن منطقه و خرد شدن کشورها	

جدول شماره ۹. نتایج آماری مؤلفه‌های لایه نظام‌مند یا ساختاری بر اساس آزمون فریدمن

رتبه کل	میانگین رتبه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار	میانگین	تعداد جامعه	معرف‌ها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
۱	۲۲/۵۴	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۲۰۰	۴/۹۶۰	۲۵	فقدان نظام امنیت دسته‌جمعی بومی	
۱۰	۲۱	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۵۷۷	۴/۸۰۰	۲۵	فقدان تهدید مشترک همگانی برای بازیگران منطقه	
۱۴	۲۰/۲۲	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۷۸	۴/۷۲۰	۲۵	فقدان اعتماد متقابل میان بازیگران منطقه	
۲۲	۱۹/۴۴	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۹۰	۴/۶۸۰	۲۵	فقدان هویت مشترک منطقه‌ای میان بازیگران	
۱۴	۲۰/۲۲	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۵۰۰	۴/۸۰۰	۲۵	عدم وابستگی متقابل امنیتی میان بازیگران منطقه	
۴	۲۱/۷۶	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۲۷۷	۴/۹۲۰	۲۵	تسلط ساختار هژمونیک گرا و استیلاجویانه آمریکا در منطقه	
۱۴	۲۰/۲۲	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۵۹۷	۴/۷۶۰	۲۵	وجود بسترهای سلفی‌گرایی در ساخت اجتماعی و فرهنگی و مذهبی کشورهای منطقه	
۲۹	۱۸/۶۶	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۵۴۲	۴/۷۲۰	۲۵	پیچیدگی ماهیت، ابعاد و ابزارهای جنگ و منازعه در منطقه	
۱۴	۲۰/۲۲	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۵۹۷	۴/۷۶۰	۲۵	فقدان همبستگی و انسجام میان دولت‌ها و ملت‌های منطقه	لایه نظام‌مند یا ساختاری
۲۲	۱۹/۴۴	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۱۴	۴/۷۲۰	۲۵	سرریز زبان‌های ناشی از رقابت قدرت‌های جهانی بر سر منافع آن‌ها در منطقه	
۳	۲۱/۷۸	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۴۴۰	۴/۸۸۰	۲۵	ضعف فرایندهای منطقه‌ای حل منازعه	
۲۹	۱۸/۶۶	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۷۰۰	۴/۶۴۰	۲۵	سطح پایین تعاملات و ارتباطات میان ملت‌های درون منطقه	
۱	۲۲/۵۴	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۲۰۰	۴/۹۶۰	۲۵	فقدان نهادهای مشترک جامع منطقه‌ای اثرگذار	
۱۴	۲۰/۲۲	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۵۹۷	۴/۷۶۰	۲۵	فقدان به‌هم پیوستگی اقتصادی میان بازیگران منطقه	
۴	۲۱/۷۶	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۲۷۷	۴/۹۲۰	۲۵	ناکارآمدی نهادها و سازمان‌های منطقه‌ای در تأمین امنیت منطقه‌ای	
۳۶	۱۷/۸۸	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۷۶۸	۴/۵۶۰	۲۵	عدم یکپارچگی نوع نظام سیاسی حاکم بر کشورهای منطقه	

رتبه کل	میانگین رتبه	پیشترین	کمترین	انحراف معیار	میانگین	تعداد جامعه	معرف‌ها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
۲۹	۱۸/۶۶	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۷۰۰	۴/۶۴۰	۲۵	نابرابری سطح توسعه اقتصادی و اجتماعی در میان کشورهای منطقه	
۳۶	۱۷/۸۸	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۷۰۷	۴/۶۰۰	۲۵	مشروعیت سیاسی پایین دولت‌های منطقه به دلیل نارضایتی فزاینده مردم	
۴	۲۱/۷۶	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۲۷۷	۴/۹۲۰	۲۵	ساختارهای متفاوت مذهبی، قومی، فرهنگی و اجتماعی در منطقه	
۴	۲۱/۷۶	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۲۷۷	۴/۹۲۰	۲۵	فرایند معیوب صلح‌سازی و امنیت‌سازی در منطقه	
۱۱	۲۰/۹۸	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۳۳۲	۴/۸۸۰	۲۵	حاکم بودن ساختار نظم آنارشیک بر معادلات قدرت منطقه	
۳۹	۱۷/۱۰	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۴۵	۴/۶۰۰	۲۵	مشارکت و سرمایه اجتماعی پایین مردمی دولت‌های منطقه	
۲۹	۱۸/۶۶	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۷۰۰	۴/۶۴۰	۲۵	پایین بودن سطح تعاملات فراملی در میان گروه‌های اجتماعی و نهادهای غیردولتی کشورهای منطقه	
۲۲	۱۹/۴۴	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۹۰	۴/۶۸۰	۲۵	برنامه‌های جاه‌طلبانه برخی دولت‌های منطقه در دستیابی به اهداف راهبردی خود	
۳۶	۱۷/۸۸	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۳۸	۴/۶۴۰	۲۵	آسیب‌پذیر بودن ساخت درونی منطقه از پویاها و تحولات تهدیدزای سیستم بین‌المللی	
۴	۲۱/۷۶	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۲۷۷	۴/۹۲۰	۲۵	فرایند معیوب و گاه‌آ متوقف‌شده همگرایی منطقه‌ای میان بازیگران	
۲۲	۱۹/۴۴	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۹۰	۴/۶۸۰	۲۵	تعدد الگوهای رفتاری حاکم بر روابط میان بازیگران منطقه؛ از الگوهای تخصصی تا همکاری	
۱۱	۲۰/۹۸	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۳۳۳	۴/۸۸۰	۲۵	حاکم بودن فضای نه جنگ نه صلح مبتنی بر بازدارندگی دفاعی بر روابط بازیگران منطقه	
۲۹	۱۸/۶۶	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۲۷	۴/۶۸۰	۲۵	میزان بالای نفوذپذیری منطقه از فرایندهای جهانی شدن اقتصاد و فرهنگ	
۲۹	۱۸/۶۶	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۷۰۰	۴/۶۴۰	۲۵	فرایند پیچیده غیرامنیتی کردن موضوعات و پدیده‌های امنیتی شده در منطقه	
۴	۲۱/۷۶	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۲۷۷	۴/۹۲۰	۲۵	عدم دستیابی بازیگران منطقه به نظام خلع سلاح فراگیر و جامع منطقه در قالب شعار خاورمیانه عاری از سلاح‌های کشتار جمعی	
۲۲	۱۹/۴۴	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۹۰	۴/۶۸۰	۲۵	نظام توزیع نامناسب قدرت و ثروت درون کشورهای منطقه و در نتیجه ناکارآمدی ناشی از نارضایتی مردم	
۱۴	۲۰/۲۲	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۷۸	۴/۷۲۰	۲۵	حاکم بودن فضای عدم قطعیت بر ساختار امنیت منطقه‌ای	
۱۳	۲۰/۴۲	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۸۳۱	۴/۷۶۰	۲۵	تداوم الگوی همکاری برای مهار یکدیگر و نه	

رتبه کل	میانگین رتبه	پیشترین	کمترین	انحراف معیار	میانگین	تعداد جامعه	معرف‌ها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
							همکاری برای همگرایی میان بازیگران منطقه	
۲۲	۱۹/۴۴	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۷۵۷	۴/۶۴۰	۲۵	تأثیر عمیق جریان‌ات اجتماعی و گروه‌های افراطی داخل کشورها در رادیکالیزه شده سیاست خارجی آن‌ها	
۱۴	۲۰/۲۲	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۵۹۷	۴/۷۶۰	۲۵	فقدان نظام توزیع حق‌آبه مناسب و عادلانه رودخانه‌های مرزی میان کشورهای منطقه (بحران هیدروپلیتیک)	
۲۹	۱۸/۶۶	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۷۰۰	۴/۶۴۰	۲۵	متزلزل بودن ساختار اقتصاد رانته، تک‌محصولی و وابسته به نفت کشورهای منطقه در برابر تکانه‌های اقتصاد جهانی	
۱۴	۲۰/۲۲	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۵۹۷	۴/۷۶۰	۲۵	اثرپذیری (و نه اثرگذاری) بیش‌ازحد منطقه از پویای جهانی ناشی از هندسه جهانی در حال تغییر قدرت	
۲۲	۱۹/۴۴	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۱۴	۴/۷۲۰	۲۵	تبدیل غرب آسیا به منطقه حائل میان منافع قدرت‌های بزرگ جهانی در نظام بین‌الملل در حال گذار	

جدول شماره ۱۰. نتایج آماری مؤلفه‌های لایه جهان‌بینی یا گفتمانی بر اساس آزمون فریدمن

رتبه کل	میانگین رتبه	پیشترین	کمترین	انحراف معیار	میانگین	تعداد جامعه	معرف‌ها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
۴	۶/۳۰	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۲۷۷	۴/۹۲۰	۲۵	تعارض گفتمانی و روایتی میان جریان‌های اسلام‌گرا در منطقه	لایه جهان‌بینی یا گفتمانی
۷	۵/۸۴	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۷۸	۴/۷۲۰	۲۵	اصالت گفتمان جنگ و منازعه میان بازیگران منطقه	
۵	۶/۰۶	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۵۷۷	۴/۸۰۰	۲۵	ناهمگونی ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی در میان گروه‌ها و مردم منطقه	
۹	۵/۶۲	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۷۵۷	۴/۶۴۰	۲۵	رقابت میان قدرت‌های منطقه جهت استقرار و تثبیت نظم مطلوب خود	
۷	۵/۸۴	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۵۹۷	۴/۷۶۰	۲۵	تسلط گفتمان سنتی امنیت بر سیاست‌های کلان منطقه‌ای بازیگران	
۱۰	۵/۵۸	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۷۵۷	۴/۶۴۰	۲۵	فقدان دانش مشترک میان دولت‌های منطقه در خصوص نظم‌سازی مشارکتی	
۱۱	۵/۴۴	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۷۵۷	۴/۶۴۰	۲۵	تنوع نگرش میان بازیگران منطقه؛ از حفظ وضع موجود تا تغییر وضع موجود	

رتبه کل	میانگین رتبه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار	میانگین	تعداد جامعه	معرف‌ها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
۲	۶/۴۶	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۲۰۰	۴/۹۶۰	۲۵	تعارضات شدید میان گفتمان قدرت‌پایه سلطه و گفتمان ارزش‌محور مقاومت در منطقه	
۱	۶/۴۸	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۲۰۰	۴/۹۶۰	۲۵	تعارضات عمیق گفتمانی اسلام سیاسی انقلابی، اسلام سلفی و اسلام اخوانی در مورد نوع و ماهیت نظم منطقه‌ای	
۲	۶/۴۶	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۲۰۰	۴/۹۶۰	۲۵	تصویرسازی نامطلوب از ایران در قالب گفتمان ایران هراسی از سوی بازیگران رقیب منطقه‌ای	
۶	۵/۹۲	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۴۷۳	۴/۸۴۰	۲۵	نقش پررنگ غیریت‌سازی (ما و دیگران) در جهت‌گیری‌های امنیتی بازیگران	

جدول شماره ۱۱. نتایج آماری مؤلفه‌های لایه استعاره یا اسطوره‌ای بر اساس آزمون فریدمن

رتبه کل	میانگین رتبه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار	میانگین	تعداد جامعه	معرف‌ها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
۱۶	۸/۱۰	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۸۲۳	۴/۵۲۰	۲۵	انفعال رهبران دولت‌ها در مواجهه با مداخلات بازیگران فرا منطقه‌ای به دلیل کیش شخصیت مقتدرانه	
۳	۹/۴۶	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۴۷۳	۴/۸۴۰	۲۵	تسلط اسطوره شکست‌ناپذیری غرب بر افکار بسیاری از رهبران سیاسی کشورهای منطقه	
۱۰	۸/۷۸	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۱۴	۴/۷۲۰	۲۵	تداوم اسطوره قوم‌گرایی در کنش نیروهای گریز از مرکز داخل کشورهای منطقه	
۳	۹/۴۶	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۳۳۲	۴/۸۸۰	۲۵	عدم انطباق مفهوم و استعاره تاریخی ملت بر دولت‌های منطقه	
۱۵	۸/۴۴	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۷۶۴	۴/۶۰۰	۲۵	بازیابی اندیشه نوحثمانیسم از سوی ترکیه در منطقه	لایه استعاره یا اسطوره‌ای
۱۷	۷/۷۶	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۷۷۰	۴/۵۲۰	۲۵	خیزش عربستان به سمت توسعه مدرن در قالب دکترین جدید بن سلمان	
۶	۹/۱۲	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۵۹۷	۴/۷۶۰	۲۵	شکاف عمیق ذهنی در درک از مفهوم امنیت منطقه‌ای در میان رهبران کشورها	
۳	۹/۴۶	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۳۳۲	۴/۸۸۰	۲۵	گفتمان‌سازی‌های مجادله‌آمیز از سوی رهبران برخی کشورها از جمله طرح استعاره هلال شیعی	
۱	۱۰/۱۴	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۲۰۰	۴/۹۶۰	۲۵	حاکم بودن اسطوره خیر و شر بر فرهنگ راهبردی دولت‌های منطقه	
۶	۹/۱۲	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۳۷۴	۴/۸۴۰	۲۵	تعارضات میان مکاتب سیاسی و فکری دو قدرت منطقه‌ای یعنی ایران و عربستان در نحوه سامان و	

رتبه کل	میانگین رتبه	بیشترین	کمترین	انحراف معیار	میانگین	تعداد جامعه	معرف‌ها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
							نظم‌سازی منطقه‌ای	
۲	۹/۸۰	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۲۷۷	۴/۹۲۰	۲۵	پررنگ بودن استعاره‌سازی‌های دوگانه‌ای چون عرب- غیر عرب (پان‌عربیسم) از سوی برخی بازیگران منطقه	
۱۰	۸/۷۸	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۹۰	۴/۶۸۰	۲۵	استقلال‌خواهی تاریخی کردها در قالب اسطوره قوم بدون دولت در منطقه	
۱۰	۸/۷۸	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۱۴	۴/۷۲۰	۲۵	تصویرسازی غرب از ایران هسته‌ای به‌عنوان نماد تهدید علیه صلح و امنیت بین‌المللی	
۱۰	۸/۷۸	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۶۹۰	۴/۶۸۰	۲۵	تعارضات تاریخی و مذهبی برای داشتن نقش رهبری جهان اسلام در میان بازیگران جریان ساز منطقه‌ای	
۶	۹/۱۲	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۳۷۴	۴/۸۴۰	۲۵	تحریف نمادهای تاریخی از جمله کاربرد مجعول کلمه عربی برای خلیج فارس	
۱۰	۸/۷۸	۵/۰۰	۴/۰۰	۰/۴۰۸	۴/۸۰۰	۲۵	استفاده ظاهری و نمادین دولت‌های منطقه از مفهوم تاریخی و اسلامی امت به جای کاربرد واقعی و مبتنی بر اقدام راهبردی	
۶	۹/۱۲	۵/۰۰	۳/۰۰	۰/۵۰۰	۴/۸۰۰	۲۵	نبود تصویر روشن و جامع از مفهوم مطلوبیت در نظرگاه بازیگران منطقه جهت نظم‌سازی	

جدول شماره ۱۲. اولویت‌بندی معرف‌های مهم هر لایه بر اساس آزمون فریدمن

معرف‌ها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
نقش پررنگ نهادها و سازمان‌های نظامی و امنیتی فرمانتقه‌ای چون ناتو در معادلات منطقه‌ای	لایه لیتانی یا ظاهری
تعدد اختلافات و ادعاهای مرزی و ارضی میان کشورهای منطقه	
دخالت فزاینده دولت‌های منطقه در امور داخلی یکدیگر از طریق حمایت از گروه‌های داخلی مخالف	
رقابت کشورهای دارای ذخایر بالای نفتی در منطقه جهت کسب جایگاه بالاتر در اوپک	
ارائه طرح‌های راهبردی مداخله‌گرایانه بازیگران فرمانتقه جهت معماری نظم آینده منطقه از جمله طرح خاورمیانه جدید	
رقابت‌های تسلیحاتی فزاینده میان بازیگران منطقه	
شناسایی رسمی رژیم صهیونیستی از سوی برخی دولت‌های منطقه	
تعمیق بحران‌های اجتماعی در منطقه همچون فقر، نابرابری، خشونت و آب	
استمرار و تشدید منازعه میان ایران و رژیم صهیونیستی	
وجود نظام‌های سیاسی استبدادی و غیرمردمی در برخی کشورهای منطقه	

معرف‌ها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
فقدان نظام امنیت دسته‌جمعی بومی	لایه نظام‌مند یا ساختاری
فقدان نهادهای مشترک جامع منطقه‌ای اثرگذار	
ضعف فرایندهای منطقه‌ای حل منازعه	
تسلط ساختار هژمونیک گرا و استیلاجویانه آمریکا در منطقه	
ناکارآمدی نهادها و سازمان‌های منطقه‌ای در تأمین امنیت منطقه‌ای	
ساختارهای متفاوت مذهبی، قومی، فرهنگی و اجتماعی در منطقه	
فرایند معیوب صلح‌سازی و امنیت‌سازی در منطقه	
فرایند معیوب و گاهاً متوقف‌شده همگرایی منطقه‌ای میان بازیگران	
عدم دستیابی بازیگران منطقه به نظام خلع سلاح فراگیر و جامع منطقه در قالب شعار خاورمیانه عاری از سلاح‌های کشتارجمعی	
فقدان تهدید مشترک همگانی برای بازیگران منطقه	
تعارضات گفتمانی اسلام سیاسی انقلابی، اسلام سلفی و اسلام اخوانی در مورد نوع و ماهیت نظم منطقه‌ای	لایه جهان‌بینی یا گفتمانی
تعارضات شدید میان گفتمان قدرت‌پایه سلطه و گفتمان ارزش‌محور مقاومت در منطقه	
تصویرسازی نامطلوب از ایران در قالب گفتمان ایران‌هراسی از سوی بازیگران رقیب منطقه‌ای	
تعارض گفتمانی و روایتی میان جریان‌های اسلام‌گرا در منطقه	
ناهمگونی ارزش‌های اجتماعی و فرهنگی در میان گروه‌ها و مردم منطقه	
نقش پررنگ غیریت‌سازی (ما و دیگران) در جهت‌گیری‌های امنیتی بازیگران	
اصالت با گفتمان جنگ و منازعه میان بازیگران منطقه	
تسلط گفتمان سنتی امنیت بر سیاست‌های کلان منطقه‌ای بازیگران	
رقابت میان قدرت‌های منطقه جهت استقرار و تثبیت نظم مطلوب خود	
فقدان دانش مشترک میان دولت‌های منطقه در خصوص نظم‌سازی مشارکتی	
حاکم بودن اسطوره خیر و شر بر فرهنگ راهبردی دولت‌های منطقه	لایه استعاره یا اسطوره‌ای
پررنگ بودن استعاره‌سازی‌های دوگانه‌ای چون عرب-غیر عرب (پان‌عرب‌بسم) از سوی برخی بازیگران منطقه	
تسلط اسطوره شکست‌ناپذیری غرب بر افکار بسیاری از رهبران سیاسی کشورهای منطقه	
عدم انطباق مفهوم و استعاره تاریخی ملت بر دولت‌های منطقه	
گفتمان‌سازی‌های مجادله‌آمیز از سوی رهبران برخی کشورها از جمله طرح استعاره هلال شیعی	
شکاف عمیق ذهنی در درک از مفهوم امنیت منطقه‌ای در میان رهبران کشورها	
تعارضات مکاتب سیاسی و فکری دو قدرت منطقه‌ای ایران و عربستان در نحوه سامان و نظم‌سازی منطقه‌ای	
تحریف نمادهای تاریخی از جمله کاربرد مجعول کلمه عربی برای خلیج فارس	
نبود تصویر روشن و جامع از مفهوم مطلوبیت در نظرگاه بازیگران منطقه جهت نظم‌سازی	
تداوم اسطوره قوم‌گرایی در کنش نیروهای گریز از مرکز داخل کشورهای منطقه	
استقلال‌خواهی تاریخی کردها در قالب اسطوره قوم بدون دولت در منطقه	

معرف‌ها	لایه چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
تصویرسازی غرب از ایران هسته‌ای به‌عنوان نماد تهدید علیه صلح و امنیت بین‌المللی	
تعارضات تاریخی و مذهبی برای داشتن نقش رهبری جهان اسلام در میان بازیگران جریان‌ساز منطقه‌ای	
استفاده ظاهری و نمادین دولت‌های منطقه از مفهوم تاریخی و اسلامی امت به جای کاربرد واقعی و مبتنی بر اقدام راهبردی	

جدول (۱۳) رتبه‌بندی شاخص‌ها با استفاده از آزمون فریدمن را نشان می‌دهد و اگرچه میانگین رتبه برای لایه جهان‌بینی یا گفتمانی بالاترین حد (۴/۸۰۴) را نشان می‌دهد ولی اختلاف بین شاخص‌ها زیاد نیست و تقریباً تمامی آن‌ها در یک بازه قرار دارند. سطح معنی‌داری حاصل از هر آزمون برای هر لایه نیز نشان می‌دهد که لایه لیتانی یا ظاهری در سطح اطمینان ۹۵٪ معنی‌دار است و تفاوت معنی‌داری میان این لایه در احصا چالش‌های نظم مطلوب ایران در غرب آسیا با دیگر لایه‌ها وجود دارد. به عبارت دیگر می‌توان گفت از نظر کارشناسان، لایه لیتانی یا ظاهری دارای اهمیت متفاوتی نسبت به دیگر لایه‌ها است.

جدول شماره ۱۳. رتبه‌بندی شاخص‌ها با استفاده از آزمون فریدمن

شاخص	میانگین رتبه	اولویت‌بندی	تعداد	کای اسکوتر	درجه آزادی	sig
لایه لیتانی یا ظاهری	۴/۷۶۱	سوم	۲۵	۷۸/۲۶۶	۴۳	۰/۰۰۰
لایه نظام‌مند یا ساختاری	۴/۷۵۶	چهارم	۲۵	۴۴/۸۶۹	۳۸	۰/۲۰۶
لایه جهان‌بینی یا گفتمانی	۴/۸۰۴	اول	۲۵	۱۲/۵۴۵	۱۰	۰/۲۵۰
لایه استعاره یا اسطوره‌ای	۴/۷۶۲	دوم	۲۵	۱۳/۸۹۷	۱۶	۰/۶۰۱

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهاد

۵-۱. بحث و نتیجه‌گیری

غرب آسیا از پیچیده‌ترین مناطق امنیتی در جهان به شمار می‌رود که دستیابی به صلح و امنیت پایدار مبتنی بر نظم باثبات در آن امری مشکل است. تضاد منافع بازیگران مداخله‌گر فرامنطقه‌ای و تعدد الگوهای دشمنی میان بازیگران منطقه‌ای از یک سو در کنار گسل‌های عمیق قومی و مذهبی در جوامع داخلی کشورها که به غامض بودن مشروعیت سیاسی دولتها منجر شده از سوی دیگر، دستیابی به نظمی پایدار و مبتنی بر منافع بلندمدت را با چالش مواجه کرده است. در این بین

ج.ا.ایران به عنوان بازیگری منطقه‌ای تلاش دارد مبتنی بر منافع ملی و مصالح اسلامی، نظم مطلوب خود را در منطقه پی‌ریزی کند. اما تعیینات ساختاری منطقه که در بالا به آن اشاره شد، دستیابی ج.ا.ایران را به نظم مطلوب با چالش‌های جدی روبه‌رو کرده است. در این تحقیق تلاش شد در پاسخ به سوال اصلی تحقیق، چالش‌های دستیابی ج.ا.ایران به نظم مطلوب لایه‌بندی شود که در چهار لایه لیتانی، نظام‌مند، گفتمانی و اسطوره‌ای این کار انجام شد. همچنین اهمیت معرف‌های هر لایه و اولویت‌بندی میزان اهمیت آن‌ها نیز از طریق تهیه پرسشنامه پاسخ داده شد.

نتایج نشان داد که در لایه لیتانی، مداخله قدرت‌های خارجی در امور منطقه در قالب نهادها و سازمان‌های نظامی، ارائه طرح‌های راهبردی مداخله‌گرایانه و فروش تسلیحات جهت میلیتاریزه کردن منطقه مهم‌ترین چالش پیش‌روی ج.ا.ایران در دستیابی به نظم مطلوب است. از سوی دیگر مداخله دولت‌ها در امور داخلی یکدیگر که ادعاهای ارضی پایه این مداخلات است، دیگر چالش مهمی است که دستیابی به نظم مطلوب ج.ا.ایران را با مشکل مواجه می‌کند. چالش‌های سطح لیتانی باعث شده دولت‌های منطقه در سطح نظام و فرایندها نیز نتوانند اجماع لازم را داشته باشند. در این سطح به دلیل ناکامی در بومی‌سازی امنیت از طریق نظام‌سازی و نهادسازی که یک بخش از آن به ضعف فرایندهای حل منازعه بومی‌گردد و بخش دیگری از این موضوع به ساختار استیلاجویانه غرب که کش مستقلانه دولت‌ها را محدود کرده، بومی‌گردد، باعث شده نظم مطلوب ج.ا.ایران که نظمی درون‌زا و بومی است قابل تحقق نباشد. اما اولویت‌های رتبه‌بندی شده در لایه جهان‌بینی نشان می‌دهد که چرا دولت‌ها در دو سطح لیتانی و نظام دارای اختلافات زیادی هستند. دو سطح از تفاوت گفتمانی (تعارضات عمیق گفتمان‌های اسلامی درون منطقه و تعارضات شدید گفتمان بیرونی سلطه غرب‌گرا با گفتمان بومی مقاومت) منجر شده گفتمان جنگ و منازعه به گفتمان مسلط در منطقه تبدیل شده و این تعارضات گفتمانی در سطح لیتانی نمود عینی به خود بگیرد. تعارضات سطح گفتمانی نشان دهنده عمق اختلافات و دشواری دستیابی ج.ا.ایران به نظم مطلوب منطقه‌ای است.

لایه چهارم یا استعاره، سطح ناخودآگاه و ذهنی و زبانی است که کمتر مورد توجه است. حاکم بودن اسطوره‌های دوگانه‌ای همچون خیر و شر، حق و باطل، عرب و عجم، غرب متمدن و شرق عقب‌مانده بر افکار مردم، نخبگان و حاکمان سیاسی کشورهای منطقه نشان می‌دهد که چرا منازعه در منطقه یک اصل پایدار و صلح امری موقت است و این موضوع شاید ناممکن بودن نظم‌سازی مطلوب از سوی جمهوری اسلامی را مضاعف می‌کند.

۲-۵. پیشنهاد

باتوجه به یافته‌های تحقیق و اولویت‌بندی آنها پیشنهاد می‌شود دستگاه‌های مرتبط، راهبردهای متناسب هر لایه را اتخاذ کنند؛ چرا که برخی لایه‌ها نیارمند اقدامات کوتاه‌مدت اما برخی دیگر بلندمدت است. هر چه از لایه لیتانی به سمت پایین حرکت کنیم، تعداد راهبردها کمتر اما عمیق‌تر، ریشه‌ای‌تر و بلندمدت‌تر هستند. در جدول (۱۴) پیشنهادات اجرایی در لایه‌های چهارگانه که می‌تواند از سوی سیاستگذاران مورد استفاده قرار گیرد ارائه می‌شود.

جدول شماره ۱۴. پیشنهادهای اجرایی در لایه‌های چهارگانه	
پیشنهاد اجرایی	لایه‌های چالش نظم مطلوب ایران در غرب آسیا
تداوم راهبرد آمریکاسیزی و مخالفت با مداخله بازیگران فرامنطقه‌ای در امور منطقه	لایه لیتانی یا ظاهری
دستیابی به توافقات دوجانبه و چندجانبه امنیتی از سوی بازیگران منطقه مستقل از سیاست قدرت‌های فرامنطقه‌ای و تبدیل این توافقات به نظام جامع امنیتی منطقه‌ای با ابتکار سه‌جانبه ایران، ترکیه و عربستان سعودی	لایه نظام‌مند یا ساختاری
بسط امت‌محوری و وحدت ملل مسلمان و تسری ایده وحدت ملل به وحدت دول مسلمان و دامن نزدن به وجوه افتراقات گفتمانی و عقیدتی	لایه جهان‌بینی یا گفتمانی
اتخاذ رویکرد تمدن‌محور مبتنی بر داشتن تاریخ، فرهنگ و تمدن مشترک اسلامی و پرهیز از نگاه قوم‌گرایانه به کشورها و ملتها	لایه استعاره یا اسطوره‌ای

فهرست منابع

الف- فارسی

- ابراهیمی کوشالی، حسین؛ گودرزی، غلامرضا؛ و ناظمی اردکانی، مهدی (۱۴۰۱). تحلیل لایه‌ای مسائل فراروی تمدن نوین اسلامی»، پژوهش‌های گفتمان تمدنی انقلاب اسلامی، ۲ (۴)، ۳۲-۵۹.
- ایزدی، جهانبخش؛ اکبری، حمید (۱۳۹۵). «اسلام سیاسی و نظم امنیتی غرب آسیا»، فصلنامه مطالعات روابط بین‌الملل، ۹ (۵)، ۶۷-۴۵.
- بلامی، الکس.جی. (۱۳۸۶). *جوامع امن و همسایگان*. ترجمه محمود یزدان‌فام و پریسا کریمی. تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- بیانات مقام معظم رهبری قابل دسترس در: www.khamenei.ir.
- رستمی، علی؛ پرتوی، محمدتقی؛ زرین‌کلاه، حسین (۱۴۰۰). «عوامل امنیتی موثر در بروز جنگ ترکیبی توسط گروه‌های تارشگری در غرب آسیا»؛ فصلنامه مطالعات جنگ، ۳ (۹)، ۹۳-۱۱۷.
- عباس‌تبار مقری، رحمت؛ هاشمی میارکلایی، سیدمحمد (۱۳۹۷). «مختصات نظم موجود و مطلوب از دیدگاه آیت‌الله خامنه‌ای»، فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی، ۱۵ (۵۲)، ۱۱۷-۱۳۶.
- عنایت‌الله، سهیل (۱۳۹۵). *تحلیل لایه لایه‌ای علت‌ها؛ نظریه و موردکاوی‌های یک روش‌شناسی یکپارچه و متحول‌ساز آینده‌پژوهی*. (جلد اول: مجموعه مقالات)، ترجمه مسعود منزوی، تهران: مؤسسه آموزشی و تحقیقاتی صنایع دفاعی، مرکز آینده‌پژوهی علوم و فناوری دفاعی.
- فلاحت‌پیشه، حشمت‌الله؛ خرمشاد، محمدباقر؛ موسوی، سیدحامد (۱۳۹۷). «الگوهای هویتی غرب آسیا و نظم امنیت منطقه‌ای»، *سیاست دفاعی*، ۲۶ (۱۰۴)، ۷۲-۲۹.
- فوزی، یحیی؛ محمودی‌کیا، محمد (۱۳۹۹). «چالش‌ها و راهبردهای جمهوری اسلامی ایران در مواجهه با هنجارهای حقوق بشر نظام بین‌الملل بر اساس روش تحلیل لایه‌ای علت‌ها»، فصلنامه مجلس و راهبرد، ۲۷ (۱۰۱)، ۱۲۳-۱۴۳.

- فولادگر، محمدمجید (۱۳۹۵). *مدل‌های تحلیل فرهنگی و اجتماعی*. ارائه سخنرانی با عنوان تحلیل لایه‌های علت‌ها، تهران: مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی.
- قدسی، امیر (۱۳۹۷). «نظام ژئوپلیتیکی غرب آسیا و نظم مطلوب منطقه‌ای ایران»، *فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک*، ۱۶ (۷۲)، ۲۰۳-۲۲۷.
- کلاتری، فتح‌الله (۱۴۰۰). «نقش عوامل ژئوپلیتیکی انسانی و فرهنگی بر راهبرد دفاعی ج.ا.ایران از مبدأ سرزمینی عراق»، *فصلنامه علمی مطالعات بین‌رشته‌ای دانش راهبردی*، ۱۱ (۴۲)، ۳۸۲-۳۵۳.
- ماه‌پیشانیان، مهسا (۱۳۹۰). «الگوسازی برای امنیت منطقه‌ای خلیج فارس با محوریت جمهوری اسلامی ایران»، *فصلنامه آفاق امنیت*، ۴ (۱۰)، ۲۵-۷۴.
- ماه‌پیشانیان، مهسا (۱۳۹۳). *الگوی امنیتی مطلوب در خلیج فارس، امنیت رقابتی یا مشارکتی*. (به سفارش معاونت دانش و پژوهش نیروی دریایی سپاه پاسداران)، تهران: اسرار دانش.
- نقدی، جعفر (۱۴۰۱). «شناسایی و اولویت‌بندی عوامل موثر دستیابی ج.ا.ایران به نظم منطقه‌ای مطلوب (غرب آسیا) در حوزه دفاعی-امنیتی»، *فصلنامه علمی مطالعات بین‌رشته‌ای دانش راهبردی*، ۱۲ (۴۹)، ۲۹-۵۴.
- نوروزانی، شهرام (۱۳۹۶). «چالش‌های دفاعی-امنیتی منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران در دهه آینده»، *نمای راهبردی مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی* (پژوهشکده دکترین، معماری دانا و تراز یابی قدرت)، ۱۵ (۱۵)، ۱-۳۴.

ب- انگلیسی

- Halliday, Fred (2006). "Iran's regional and strategic interests", *European Union Institute for Security Studies (EUISS)*, available at: <http://www.jstor.com/stable/resrep07012.8>.
- Ikenberry, G. J. (2008), "The Rise of China and the Future of the West: Can the Liberal System Survive?", *Foreign Affairs*, 87 (1), 23-37.